

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาการผลิตทุเรียน
ศรีสะเกษเพื่อการส่งออกไปยังประเทศจีน

จัดทำโดย นายพีรพร พร้อมเทพ
รหัส 7037

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 7 ปี 2558
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาการผลิตทุเรียน
ศรีสะเกษเพื่อการส่งออกไปยังประเทศจีน

จัดทำโดย นายพีรพร พร้อมเทพ
รหัส 7037

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 7 ปี 2558
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ

(ศาสตราจารย์ ดร. นิตยา วงศ์ธาดา)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ

(เอกอัครราชทูตอู๋ม เมาลานนท์)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ

(อาจารย์ ดร. อธิวัฒน์ สุพุทธิกุล)
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

“ทุเรียน” เป็นผลไม้เศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของไทย ผลผลิตมากกว่าร้อยละ 60 ส่งออกต่างประเทศ ซึ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นตลาดทุเรียนที่สำคัญที่สุดของไทย จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพสูงในการที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งผลิตทุเรียนคุณภาพดีได้ ซึ่งถ้าสามารถทำให้ทุเรียนศรีสะเกษส่งออกไปประเทศจีนได้เพิ่มมากขึ้น นอกจากเป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าแล้ว ยังเป็นการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษให้ดีขึ้นด้วย

การศึกษาในครั้งนี้ต้องการที่จะแสดงให้เห็นว่าจังหวัดศรีสะเกษมีความเหมาะสมในการปลูกทุเรียน และเสนอวิธีการที่จะทำให้ทุเรียนศรีสะเกษสามารถส่งออกไปยังประเทศจีนได้เพิ่มมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการเพาะปลูกและการจำหน่ายทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ ศึกษานโยบายและทิศทางการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตร และทำการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์เพื่อกำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาการผลิตทุเรียนศรีสะเกษเพื่อการส่งออกไปยังประเทศจีน โดยมุ่งเน้นศึกษาในส่วน of กระบวนการผลิตทุเรียนในเชิงของการบริหารจัดการการผลิตในภาพรวมของจังหวัดศรีสะเกษ

ผลการศึกษาพบว่า

1) จังหวัดศรีสะเกษมีความเหมาะสมในการปลูกทุเรียนและมีศักยภาพในการผลิตเพื่อการส่งออก ทั้งในเรื่องของสภาพพื้นที่ปลูกที่มีความเหมาะสมและสามารถขยายพื้นที่ปลูกได้อีกมาก เรื่องประสิทธิภาพการผลิตที่อยู่ในเกณฑ์ดี คือมีผลผลิตเฉลี่ยสูง และต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างต่ำ สำหรับคุณภาพของผลผลิตนั้น ทุเรียนศรีสะเกษมีคุณภาพดี และส่วนใหญ่ผลิตตามมาตรฐาน GAP นอกจากนี้ลักษณะการจำหน่ายและโอกาสทางการตลาดของทุเรียนศรีสะเกษ ยังเอื้อให้เกิดการพัฒนา และมีโอกาสที่จะขยายตลาดในจีนได้อีกมาก

2) วิธีการที่จะทำให้ทุเรียนศรีสะเกษส่งออกไปประเทศจีนได้เพิ่มมากขึ้นนั้น จากการศึกษา นโยบายและทิศทางการพัฒนา และนำมาวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ร่วมกับสภาพการเพาะปลูกและการจำหน่ายทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ พบว่ามีจุดแข็งและโอกาสสูงมาก จึงเลือกใช้กลยุทธ์เพิ่มปริมาณการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และพัฒนาคุณภาพผลผลิต และกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาการผลิต 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การกำหนดพื้นที่ดำเนินการ (2) การกำหนดประเด็นการพัฒนา (3) การออกแบบและวางแผนการส่งเสริมและพัฒนา และ (4) การดำเนินการตามแผน โดยมีกลไกการบริหารจัดการที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ผู้จัดการพื้นที่ เกษตรกรแกนนำ การบูรณาการ และการปฏิบัติงานตามรูปแบบ MRCF System ซึ่งแนวทาง การพัฒนานี้สามารถสรุปได้เป็น 3 ระบบงาน ที่จะต้องเชื่อมโยงและประสานการทำงานร่วมกัน ได้แก่ ระบบการผลิต ระบบการเข้าถึงองค์ความรู้ และระบบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

สำหรับข้อเสนอแนะจากการศึกษามีดังนี้ (1) ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษจะต้องเป็น “เจ้าภาพหลัก” ในการประสานเชื่อมโยงทุกภาคส่วนและขับเคลื่อนการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายและผลสำเร็จร่วมกัน (2) กำหนดพื้นที่ที่มีขีดความสามารถหรือมีศักยภาพในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตทุเรียนในจังหวัดศรีสะเกษให้ชัดเจนและตรงกับสภาพความเป็นจริง (3) ควรเลือกใช้แนวทางการพัฒนาหลายแนวทางร่วมกันในลักษณะการบริหารจัดการในภาพรวม (4) ให้ความสำคัญกับ

กระบวนการผลิตของเกษตรกรให้มาก เพราะเป็นรากฐานในการพัฒนาการผลิตเพื่อการส่งออก และ (5) ควรทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในส่วนของการตลาดและระบบโลจิสติกส์ เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาที่สมบูรณ์

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามในการศึกษา	2
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.4 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา	2
1.5 ประโยชน์ของการศึกษา	3
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 แนวคิดทฤษฎี	5
2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
2.3 สรุปกรอบแนวคิด	9
บทที่ 3 ผลการศึกษา	11
3.1 การวิเคราะห์ความเหมาะสมของการผลิตทุเรียนศรีสะเกษเพื่อการส่งออก	11
3.2 วิธีการที่จะทำให้ทุเรียนศรีสะเกษส่งออกไปประเทศจีนได้เพิ่มมากขึ้น	17
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	25
4.1 สรุปผลการศึกษา	25
4.2 ข้อเสนอแนะ	27
บรรณานุกรม	29
ภาคผนวก	32
ก ประเด็นสัมภาษณ์	33
ข แบบวิเคราะห์และประเมินศูนย์เรียนรู้ฯ ต้นแบบระดับเขต	34
ค ข้อมูลทางวิชาการเรื่องทุเรียน	36
ง นโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning)	38
จ นโยบายการส่งเสริมการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่	40
ฉ กระบวนการทำงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่	42
ช กระบวนการผลิตและมาตรฐานสินค้าเกษตร	45
ซ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและกำหนดกลยุทธ์	47
ประวัติผู้เขียน	51

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	ข้อมูลการผลิตทุเรียนจังหวัดศรีสะเกษ ปี 2557	12
ตารางที่ 2	ตำบลในเขตพื้นที่เหมาะสมสำหรับการปลูกทุเรียนตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และตำบลที่มีการปลูกทุเรียนจริงในปี 2557 ของจังหวัดศรีสะเกษ	19

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	ผังแสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา	9
ภาพที่ 2	ลักษณะผลผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ	13
ภาพที่ 3	ลักษณะเนื้อทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ	13
ภาพที่ 4	แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบราคาทุเรียน ปี 2554-2557	14
ภาพที่ 5	การประชาสัมพันธ์การจัดงานเทศกาลเงาะ ทุเรียน และของดีศรีสะเกษ	15
ภาพที่ 6	เป้าหมายการพัฒนาการผลิตทุเรียนศรีสะเกษให้เป็นสินค้าเกรดพรีเมียมและเพื่อการส่งออก	16
ภาพที่ 7	แผนที่แสดงพื้นที่เหมาะสมสำหรับการปลูกทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ (ทดลองนำร่อง)	20

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา

“ทุเรียน”เป็นผลไม้ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีเปลือกหนา หนามแหลม มีกลิ่นที่โดดเด่น มีรสชาติอร่อย เป็นที่นิยมบริโภคกันโดยทั่วไป ได้ชื่อว่าเป็น King of Fruit และเป็นผลไม้เศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของไทย แหล่งปลูกทุเรียนที่สำคัญ คือภาคตะวันออก ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และจังหวัดตราด สำหรับในภาคใต้ปลูกมากในจังหวัดชุมพร ยะลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และจังหวัดนราธิวาส นอกจากนี้มีบางจังหวัดที่มีการปลูกทุเรียนที่มีความโดดเด่นเฉพาะตัว ที่สำคัญได้แก่ จังหวัดนนทบุรี อุตรดิตถ์ และจังหวัดศรีสะเกษ

พื้นที่ปลูกทุเรียนของไทย ในปี 2557 มีประมาณ 652,000 ไร่ เป็นพื้นที่ปลูกที่ให้ผลแล้ว ประมาณร้อยละ 90 ผลผลิตทุเรียนในแต่ละปีมีมากน้อยแตกต่างกันไป เนื่องจากอิทธิพลของสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพภูมิอากาศที่มีผลต่อความสมบูรณ์ของต้นทุเรียนและการออกดอกติดผล ปริมาณผลผลิตทุเรียนในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาอยู่ที่ประมาณ 570,000 - 630,000 ตัน และคาดการณ์ในปี 2558 จะมีประมาณ 640,000 ตัน ผลผลิตทุเรียนใช้บริโภคภายในประเทศ ร้อยละ 40 และส่งออกร้อยละ 60 ตลาดต่างประเทศที่สำคัญคือ จีน ไต้หวันฮ่องกง และอินโดนีเซีย มูลค่าการส่งออกทุเรียนของไทยในปี 2555 - 2557 จำนวน 6,200 , 7,300 และ 12,400 ล้านบาทตามลำดับ ปัญหาสำคัญของการผลิตทุเรียน นอกจากปัญหาทางด้านการเกษตร เช่น โรค แมลง ภัยธรรมชาติ สภาพอากาศ และการบำรุงรักษาต้นทุเรียนแล้ว ยังมีปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าของทุเรียน คือ คุณภาพผลผลิต และราคา

สาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นประเทศที่ประชากรนิยมบริโภคทุเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุเรียนจากประเทศไทย เป็นตลาดทุเรียนที่สำคัญที่สุดของไทย ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา คือปี 2553 - 2557 มีปริมาณการส่งออกทุเรียนไปจีนและฮ่องกง จำนวน 172,500, 227,300, 315,600, 346,700 และ 340,300 ตัน ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 85 - 95 ของปริมาณการส่งออกทุเรียนทั้งหมดของไทย และเป็นตลาดที่มีปริมาณความต้องการสูงมาก สามารถรองรับผลผลิตได้อีกเป็นจำนวนมาก ปัญหาของการส่งออกทุเรียนไปจีนคือเรื่องของคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุเรียนอ่อน นอกจากนี้มีปัญหาอื่นๆ อีก เช่นต้นทุนค่าขนส่งทางเรือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์ปรับอากาศในการรักษาคุณภาพ

จังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เป็นจังหวัดที่เคยได้ชื่อว่ายากจนที่สุดในประเทศ มีประชากร 1,458,370 คน เป็นเกษตรกรประมาณ 222,340 ครัวเรือน ผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) ภาคเกษตรของจังหวัดศรีสะเกษประมาณ 28,590 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 37 ของ GPP จังหวัด รายได้ของเกษตรกรประมาณ 73,180 บาทต่อครัวเรือน อาชีพการเกษตรที่สำคัญคือการทำนา และการเพาะปลูกพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น และมีบางส่วนที่

ปลูกไม้ผลและยางพารา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุเรียน ซึ่งแม้ว่าศรีสะเกษจะไม่ได้อยู่ในพื้นที่ที่เป็นแหล่งผลิตสำคัญของทุเรียน แต่มีบางจุดบางพื้นที่ที่มีศักยภาพสามารถปลูกทุเรียนได้ และเป็นทุเรียนที่มีคุณภาพดี มีความโดดเด่นเฉพาะตัว คือ เนื้อนุ่ม ละเอียดยาว ห้าง ไม่แฉะติดมือ รสชาติดี มัน ไม่หวานจัด กลิ่นไม่แรง สีสวย มีพูที่สวยงาม พื้นที่ปลูกทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในเขตอำเภอขุนหาญ กันทรลักษณ์ และอำเภอศรีรัตนะ มีพื้นที่รวมทั้งหมดประมาณ 2,500 ไร่ เป็นพื้นที่ปลูกทุเรียนที่ให้ผลแล้วร้อยละ 85 มีเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนราว 500 ครัวเรือน ปริมาณผลผลิต 4,000 ตัน รายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ประมาณ 413,400 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งสูงกว่ารายได้ของเกษตรกรที่ปลูกข้าว และพืชไร่ ผลผลิตทุเรียนของศรีสะเกษร้อยละ 80 เป็นทุเรียนส่งออก โดยส่งออกไปยังตลาดจีนเป็นหลัก

ทุเรียนศรีสะเกษ เป็นทุเรียนที่มีศักยภาพสูงในการส่งออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งออกไปยังประเทศจีนซึ่งเป็นตลาดขนาดใหญ่ ดังนั้นถ้าสามารถทำให้ทุเรียนศรีสะเกษส่งออกได้ประเทศจีนได้เพิ่มมากขึ้น ก็จะเป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรของจังหวัดศรีสะเกษ และทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การศึกษาในหัวข้อนี้จึงมีความสำคัญที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการยกระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ

1.2 คำถามในการศึกษา

ประเด็นคำถามที่จะต้องตอบในเบื้องต้น คือ “จังหวัดศรีสะเกษมีความเหมาะสมในการปลูกทุเรียนหรือไม่” ซึ่งจะนำไปสู่ประเด็นคำถามหลักของการศึกษาครั้งนี้ คือ “จะอย่างไรให้ทุเรียนศรีสะเกษสามารถส่งออกไปยังประเทศจีนได้เพิ่มมากขึ้น”

และจากประเด็นคำถามดังกล่าว จึงได้กำหนดเป็นสมมุติฐานว่า “การที่จะทำให้ทุเรียนศรีสะเกษสามารถส่งออกไปยังประเทศจีนได้เพิ่มมากขึ้นนั้น จะต้องทำให้ทุเรียนศรีสะเกษมีปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นและคุณภาพดีขึ้น โดยการเพิ่มพื้นที่ปลูก เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และพัฒนาคุณภาพผลผลิต”

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

จากประเด็นคำถามข้างต้น จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

- 1.3.1 ศึกษาสภาพการเพาะปลูกและการจำหน่ายทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ
- 1.3.2 ศึกษานโยบายและทิศทางการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรของรัฐบาลและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 1.3.3 วิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ในการผลิตและการส่งออกทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ
- 1.3.4 กำหนดแนวทางการพัฒนาการผลิตทุเรียนศรีสะเกษเพื่อการส่งออกไปยังประเทศจีน

1.4 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา

1.4.1 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการผลิตทุเรียนศรีสะเกษเพื่อการส่งออกไปยังประเทศจีน ในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์ในส่วนของ “ต้นน้ำ” ที่เป็นกระบวนการผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นจังหวัดที่อยู่นอกแหล่งผลิตทุเรียนปกติ แต่มีศักยภาพสูงในการที่จะพัฒนาให้

เป็นแหล่งผลิตทุเรียนคุณภาพดีได้ และเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกไปยังประเทศจีน โดยศึกษาเฉพาะในส่วนของผู้เรียนสดเท่านั้น ไม่รวมถึงผู้เรียนแช่แข็ง ผู้เรียนกวน ผู้เรียนอบแห้ง หรือผู้เรียนในลักษณะอื่น ซึ่งการศึกษากระบวนการผลิตจะมุ่งเน้นในเชิงระบบของการบริหารจัดการการผลิตในภาพรวมของจังหวัดศรีสะเกษ ที่จะทำให้สามารถเพิ่มปริมาณการผลิตและการส่งออกประเทศจีนได้มากขึ้น โดยทำการศึกษาจากข้อมูลในช่วงปี 2557 – 2558 ซึ่งเป็นฤดูกาลผลิตในปัจจุบันเป็นหลัก

1.4.2 วิธีการดำเนินการศึกษาและระเบียบวิธีการศึกษา

1.4.2.1 การศึกษาในครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) และให้ความสำคัญกับข้อมูลเชิงคุณภาพมากกว่าข้อมูลเชิงปริมาณ โดยหลีกเลี่ยงการใช้วิธีการทางสถิติ แต่ใช้วิธีการอธิบายหรือตีความหมายของข้อมูลและแนวคิดด้วยหลักของเหตุและผลเชิงอุปมาเป็นสำคัญ ทั้งในส่วนของวงจรประมวล วิเคราะห์ และสรุปผลของประเด็นต่างๆ ที่ศึกษา ได้แก่ สภาพการเพาะปลูกและจำหน่ายทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ และนโยบายและทิศทางการพัฒนาการผลิต รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ และการกำหนดแนวทางการพัฒนาการผลิตซึ่งเป็นประเด็นหลักที่ใช้ตอบโจทย์ในการศึกษาครั้งนี้

1.4.2.2 แหล่งข้อมูลในการศึกษา ได้แก่

1) ข้อมูลจากเอกสาร รายงาน และข้อมูลทางวิชาการ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษารูปแบบและลักษณะการผลิตและการส่งออกทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ และข้อมูลในส่วนของนโยบายและทิศทางการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตร

2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการตั้งคำถามที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมและประสบการณ์ และนำไปสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดศรีสะเกษ และนายมงคล สีนสมบูรณ์ รองกงสุลใหญ่ สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเซี่ยเหมิน สาธารณรัฐประชาชนจีน (รายละเอียดในภาคผนวก ก)

1.5 ประโยชน์ของการศึกษา

1.5.1 การศึกษามุ่งเน้นที่จะหาแนวทางการพัฒนาในระดับที่จะนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงในพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้พื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้น ประสิทธิภาพการผลิตสูงขึ้น และคุณภาพผลผลิตดีขึ้น นั่นก็คือจะมีเกษตรกรบางส่วนที่เปลี่ยนจากการทำนา ปลูกพืชไร่ หรือปลูกยางพารามาทำการปลูกทุเรียนที่มีรายได้ดีกว่าเดิม ส่วนเกษตรกรที่ปลูกทุเรียนอยู่แล้วอาจจะมีการขยายพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้น และในพื้นที่ที่ปลูกอยู่เดิมจะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น ต้นทุนการผลิตลดลง และคุณภาพของทุเรียนดีขึ้น ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น อันจะส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นด้วย สำหรับในภาพรวมของจังหวัดศรีสะเกษแล้ว จะทำให้มูลค่าผลผลิตทุเรียนของจังหวัดเพิ่มขึ้นและสามารถส่งออกประเทศจีนได้มากขึ้นด้วย

1.5.2 ผลการศึกษาจะทำให้ได้แนวทางการพัฒนาในระดับพื้นที่ ซึ่งถ้ามีการลงไปวิเคราะห์ในระดับพื้นที่เพิ่มเติม จะสามารถชี้เป้าหมายของการพัฒนาได้ทั้งในมิติของพื้นที่ และมิติของประเด็นการพัฒนา คือสามารถระบุได้ว่า จะทำการผลิตทุเรียนเพื่อการส่งออกไปจีนได้ที่จุดหรือพื้นที่ใดบ้าง มีขอบเขตของพื้นที่เท่าไร จะต้องพัฒนาการผลิตในแต่ละจุดหรือแต่ละพื้นที่ในเรื่องอะไรบ้าง และ

จะต้องบริหารจัดการการผลิตอย่างไร ซึ่งจังหวัดศรีสะเกษสามารถนำแนวทางเหล่านี้ไปใช้ในการกำหนดนโยบายและเป้าหมายการผลิตและการส่งออกทุเรียนของจังหวัดได้

1.5.3 แนวทางการพัฒนาการผลิตดังกล่าว ถ้าสามารถใช้ดำเนินการที่จังหวัดศรีสะเกษจนประสบผลสำเร็จ ก็จะเป็นต้นแบบหรือโมเดลที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่ปลูกทุเรียนและผลไม้อื่นๆ ที่มุ่งเน้นเพื่อการส่งออกได้ต่อไป

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎี

2.1.1 ทฤษฎีการผลิต (Theory of Production)

ทฤษฎีการผลิตเป็นทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาคที่นำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ การตัดสินใจหรือการจัดการของผู้ผลิตหรือเกษตรกรในการวางแผนการผลิตทางการเกษตร เครื่องมือ สำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ฟังก์ชันการผลิต ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการผลิตกับผลผลิต ว่าผลผลิตที่ได้รับขึ้นอยู่กับหรือเปลี่ยนแปลงไปกับจำนวนปัจจัยการผลิตที่ใช้ สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1) ในการผลิตสินค้าชนิดใดก็ตาม ผู้ผลิตต้องใช้ปัจจัยการผลิตอย่างน้อยสองชนิด ขึ้นไป เพื่อทำการผลิตผลผลิตหนึ่งชนิด แสดงว่าปริมาณการผลิตสินค้าถูกกำหนดโดยการใช้ปัจจัย ซึ่ง เขียนเป็นความสัมพันธ์ทางคณิตศาสตร์หรือสมการที่เรียกว่า ฟังก์ชันการผลิต (Production Function) ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการคำนวณเพื่ออธิบายหรือแสดงความสัมพันธ์ลักษณะต่างๆ ของปริมาณการผลิตกับปัจจัยการผลิตที่ใช้ไป

2) ผลผลิตเฉลี่ย (Average Product) คือผลผลิตที่ได้ต่อปัจจัยการผลิต 1 หน่วย ผลผลิตเฉลี่ยหาได้จากการเอาผลผลิตทั้งหมดหารด้วยจำนวนปัจจัยที่ใช้ ผลผลิตเฉลี่ยที่คำนวณได้นี้ มี ค่าการวัดออกมาเป็นหน่วยทางกายภาพ เช่น กิโลกรัม ตัน หรือถึง เป็นต้น ผลผลิตเฉลี่ยจะมีค่า เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และมีค่าสูงสุดเมื่อใช้ปัจจัยที่ระดับจำนวนหนึ่ง หลังจากนั้นผลผลิตเฉลี่ยจะมีค่าลดลง สิ่งที่ต้องคำนึงถึงอย่างมากก็คือ การใช้ปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) ซึ่งผลผลิต เฉลี่ยเป็นเครื่องที่ใช้วัดประสิทธิภาพของปัจจัยที่ใช้ในการผลิต

3) ประสิทธิภาพการผลิตของปัจจัยแบบลดลง (Decreasing Marginal Productivity) เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่มักเกิดขึ้นในการผลิตทางการเกษตรเสมอ คือทุกๆ หน่วยของปัจจัย ผันแปรที่ถูกใช้เพิ่มขึ้น จะทำให้ผลผลิตทั้งหมดเพิ่มขึ้นแต่เพิ่มขึ้นในอัตราลดน้อยลง คือเป็นไปตาม กฎว่าด้วยผลตอบแทนลดน้อยถอยลง (Law of Diminishing Returns) ที่กล่าวว่า “ถ้าหากปัจจัย ผันแปรชนิดหนึ่งถูกใช้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในการผลิตร่วมกับปัจจัยคงที่ ผลผลิตทั้งหมดที่ได้รับเพิ่มขึ้น จากการใช้ปัจจัยผันแปรที่เพิ่มขึ้นทีละ 1 หน่วย จะค่อยๆ ลดน้อยถอยลง โดยสมมุติว่า เทคนิคการผลิตคงที่”

4) การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการผลิตมีความสำคัญอย่างมากต่อการผลิตทางการเกษตร และมีผลกระทบต่อฟังก์ชันการผลิตใน 3 ลักษณะ คือ (1) เทคโนโลยีที่ช่วยลดต้นทุนการผลิต (2) เทคโนโลยีที่ช่วยเพิ่มผลผลิต และ (3) เทคโนโลยีที่ช่วยเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต

5) การผลิตในระยะยาว ผู้ผลิตสามารถเปลี่ยนแปลงการใช้ปัจจัยการผลิตได้ ทุกชนิด ซึ่งจะ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในปริมาณผลผลิตด้วย คือจะทำให้ผลผลิตทั้งหมดเพิ่มขึ้น เรียกได้ว่าเป็นผลตอบแทนต่อการขยายขนาดการผลิต (Returns of Scale) ซึ่งเป็นไปใน 3 ลักษณะ

คือ (1) ผลตอบแทนต่อขนาดแบบเพิ่มขึ้น (Increasing Returns of Scale) ปริมาณผลผลิตจะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่มากกว่าการเพิ่มขึ้นของปัจจัยการผลิต (2) ผลตอบแทนต่อขนาดแบบลดลง (Decreasing Returns of Scale) ปริมาณผลผลิตจะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่น้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของปัจจัยการผลิต และ (3) ผลตอบแทนต่อขนาดแบบคงที่ (Constant Returns of Scale) ปริมาณผลผลิตจะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่เท่ากับการเพิ่มขึ้นของปัจจัยการผลิต

6) ต้นทุนการผลิต (Cost of Production) คือ ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการจัดการและดำเนินการเกี่ยวกับการผลิต ต้นทุนทั้งหมดเฉลี่ย (Average Cost) คำนวณได้ 2 วิธี คือ การเอาต้นทุนทั้งหมดตั้งหารด้วยผลผลิตทั้งหมด หรือจากผลบวกของต้นทุนคงที่เฉลี่ยกับต้นทุนผันแปรเฉลี่ย ต้นทุนทั้งหมดเฉลี่ยจะมีค่าลดลงเรื่อยๆ เมื่อทำการผลิตสินค้าเพิ่มขึ้น และจะลดลงจนถึงจุดต่ำสุด ณ ผลผลิตระดับหนึ่ง หลังจากนั้นต้นทุนทั้งหมดเฉลี่ยจะมีค่าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเป็นเครื่องชี้ถึงประสิทธิภาพของการผลิต

7) ระดับผลผลิตและระดับปัจจัยที่ให้กำไรสูงสุด โดยทั่วไปเกษตรกรมีรายได้จำกัดที่จะ ใช้จ่ายในการซื้อปัจจัยการผลิต ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ ควรใช้ปัจจัยที่มีอยู่อย่างไรจึงจะได้กำไรสูงสุด ซึ่งในการแสวงหากำไรจากการผลิตนั้น ผู้จัดการฟาร์มจะต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ เช่น ควรใช้ปัจจัยการผลิตมากน้อยแค่ไหน ควรจัดสรรปัจจัยการผลิตไปทำการผลิตอื่นอย่างไร ซึ่ง “กำไร” หรือ “ผลตอบแทนสุทธิ” หรือ “รายได้สุทธิ” คำนวณได้จากผลต่างระหว่างมูลค่าของผลผลิตทั้งหมด (Total Value Product) และต้นทุนทั้งหมด (Total Cost) โดยที่จะต้องพิจารณากำหนดระดับการผลิตที่ให้กำไรสูงสุด ไม่ว่าจะเกิดจากระดับการใช้ปัจจัยที่เหมาะสมหรือเกิดจากระดับปริมาณผลผลิตที่เหมาะสม

8) ในการผลิตทางการเกษตร ผู้ผลิตที่สำคัญคือเกษตรกร และในการเพาะปลูกเกษตรกรจะต้องพยายามใช้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่เพื่อทำการผลิตให้ได้ผลผลิตสูงสุดหรือมีรายได้สูงสุดจากการเพาะปลูกของตนเอง เกษตรกรจะต้องตัดสินใจในด้านต่างๆ คล้ายคลึงกับผู้ผลิตโดยทั่วไป เกษตรกรจะต้องให้ความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงในจำนวนผลผลิตและต้นทุนการผลิต อันเป็นผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ปัจจัยการผลิต การเพิ่มขึ้นของปริมาณผลผลิตจะก่อให้เกิดกำไรได้ถ้าหากต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นจากการใช้ปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นมีมูลค่า น้อยกว่ามูลค่าของผลผลิตที่เพิ่มขึ้น

สรุปได้ว่า ผลผลิตเกิดจากการใช้ปัจจัยการผลิต ผลผลิตที่เพิ่มขึ้นเกิดจากการใช้ปัจจัย ที่เพิ่มขึ้น สินค้าเกษตรส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ในลักษณะของการใช้ปัจจัยเพิ่มขึ้นจะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นแต่เพิ่มขึ้นในอัตราลดน้อยลง เทคโนโลยีการผลิตมีความสำคัญอย่างมากต่อการผลิตทางการเกษตร การกำหนดระดับการผลิตที่เหมาะสมคือระดับที่ให้กำไรสูงสุด

2.1.2 แนวคิดการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์

การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ในที่นี้หมายถึงการนำหลักการของแผนกลยุทธ์มาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพของแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน และพร้อมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้

แผนกลยุทธ์หรือแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Plan) เป็นเรื่องของวิสัยทัศน์เป็นสิ่งสำคัญ เป็นการมองไปในอนาคตที่ไม่ยึดติดกับอดีตและไม่เอาปัญหาเป็นตัวตั้ง มีจินตนาการที่เป็นไปได้ โดยอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริง

แผนกลยุทธ์มีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 4 องค์ประกอบ คือ

1) การระบุสิ่งที่มุ่งหวัง เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) และเป้าประสงค์ (Goal) หรือวัตถุประสงค์หลัก (Objective) เพื่อแสดงให้เห็นทิศทางและเป้าหมายของแผน

2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เป็นการวิเคราะห์แยกแยะให้เห็นสภาพแวดล้อมภายในภายนอกทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งเครื่องมือที่นิยมใช้คือ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

- สภาพแวดล้อมภายใน คือสภาพต่างๆ ที่เป็นเรื่องภายใน และสามารถควบคุมได้
- จุดแข็ง (Strength) คือสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นเชิงบวก
- จุดอ่อน (Weakness) คือสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นเชิงลบ
- สภาพแวดล้อมภายนอก คือสภาพต่างๆ ที่เป็นเรื่องภายนอก ซึ่งไม่สามารถ

ควบคุมได้

- โอกาส (Opportunity) คือสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นเชิงบวก
- อุปสรรค (Threat) คือสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นเชิงลบ

3) การกำหนดกลยุทธ์ เป็นการเลือกกิจกรรมหรือวิธีการที่เหมาะสมที่สุดและเพียงพอในการบรรลุสิ่งที่มุ่งหวังภายใต้สภาพแวดล้อมตามที่ได้วิเคราะห์ไว้ หลักการวิเคราะห์เพื่อกำหนดกลยุทธ์มีดังนี้

- กลยุทธ์ที่ใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมเชิงบวก กลยุทธ์ลักษณะนี้เป็นกลยุทธ์เชิงรุกและก้าวกระโดด เป็นการเลือกใช้สภาวะเชิงบวกให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- กลยุทธ์ที่รองรับสภาพแวดล้อมเชิงลบ กลยุทธ์ลักษณะนี้เป็นกลยุทธ์เชิงรับและปกป้อง เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงหรือเตรียมรับมือกับสภาวะเชิงลบต่างๆ ให้ดีที่สุด
- กลยุทธ์ที่เกื้อกูลกันระหว่างสภาพแวดล้อมเชิงบวกกับเชิงลบ เป็นการใช้สภาวะเชิงบวกเพื่อลดทอนหรือแก้ปัญหาสภาวะเชิงลบ หรือเป็นการเกื้อหนุนหรือเสริมแรงซึ่งกันและกัน

4) การกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิบัติ เป็นส่วนของแผนที่กำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ให้เป็นรูปธรรม โดยทั่วไปมีการจัดทำใน 3 ลักษณะ คือ (1) แผนปฏิบัติงาน (2) โครงการ และ (3) แนวทางการติดตามและประเมินผล

แผนกลยุทธ์เป็นเรื่องของวิสัยทัศน์ มุมมอง และประสบการณ์ของผู้วางแผนเป็นสำคัญ และใช้จินตนาการเข้ามาช่วยแต่อย่าให้กลายเป็นเรื่องเพ้อฝัน ต้องฝึกคิดว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่ต้องเผชิญ ต้องมองหลายๆ มุม หลายๆ ด้าน อย่าติดยึดอยู่กับสิ่งเดิมๆ มองออกไปนอกรอบ ต้องคิดแบบกล้าเปลี่ยนแปลง และต้องมองเชิงท้าทาย

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ต้องวิเคราะห์ใน 4 เรื่อง คือ วิเคราะห์เพื่อกำหนดสิ่งที่มุ่งหวังหรือเป้าหมายความสำเร็จให้ชัดเจนเป็นรูปธรรม วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอก เชิงบวก และเชิงลบ วิเคราะห์เพื่อกำหนดหรือเลือกใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมและเพียงพอในการบรรลุสิ่งที่มุ่งหวัง และในลำดับสุดท้ายคือการวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนให้กลยุทธ์ได้ถูกนำไปปฏิบัติได้จริงและเกิดผลสำเร็จตามที่มุ่งหวัง

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 วรรณกรรมเกี่ยวกับปริมาณการส่งออกทุเรียนไปจีน

วชิรวิชัย เหลืองทอง ได้ศึกษาศักยภาพการส่งออกทุเรียนไทยสู่ประเทศจีน ฮองกง และอินโดนีเซีย ในปี 2556 โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อพยากรณ์ปริมาณและมูลค่าการส่งออกทุเรียนสู่ประเทศจีน พบว่าปริมาณการส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 113,782 ตัน ในปี 2557 เป็น 202,550 ตัน ในปี 2561 ส่วนมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกันจาก 1,778 ล้านบาท ในปี 2557 เป็น 4,179 ล้านบาท ในปี 2561 (วชิรวิชัย เหลืองทอง, 2556: 32) แต่การที่จะเพิ่มปริมาณการส่งออกให้มากขึ้นนั้น มีอุปสรรคบางประการดังที่ ชลิต มานิตยกุล ได้ศึกษาปัญหาและทางออกของผลไม้ไทยเข้าสู่จีน พบว่าอุปสรรคต่อการพัฒนาและขยายตลาดผลไม้ไทยในจีนคือปัญหาทางด้านมาตรฐาน การกระจุกตัวของ การส่งไปยังตลาดกว้างไกลเป็นจำนวนมาก และกระบวนการในการส่งออกสินค้าไทยไปจีนยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยผู้ทำการศึกษาค้นคว้าได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ต้องปรับปรุงขั้นตอนระบบโลจิสติกส์ของไทย และขั้นตอนปลายทางที่มีความจำเป็นต้องเปิดจุดนำเข้าผลไม้ไทยสู่ส่วนต่างๆ ทั่วประเทศจีน (ชลิต มานิตยกุล, 2552: 36)

นอกจากนั้น ระบบการขายฝากก็เป็นอุปสรรคในการส่งออกเช่นกัน ตามที่สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ได้ศึกษาการตลาดทุเรียนเพื่อพัฒนาการส่งออก กรณีศึกษา : ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่าการส่งออกทุเรียนไปจำหน่ายในฮองกงและจีนนั้นส่วนใหญ่เป็นระบบขายฝาก (Consignment) ทำให้พ่อค้าที่รับฝากขายมีบทบาทสำคัญที่สุดในการกำหนดราคา ซึ่งไม่คำนึงถึงราคาต้นทุนของผู้ส่งออก แต่จะแข่งขันกันขายให้สินค้าหมดไปโดยเร็วที่สุด ทำให้ราคาที่ได้รับต่ำ พ่อค้าจึงต้องกดราคาซื้อจากเกษตรกร ถึงแม้จะมีอุปสรรคเหล่านี้แต่โอกาสในตลาดนี้ยังมีอยู่สูง เพราะพฤติกรรมการบริโภคทุเรียนของชาวจีนนิยมบริโภคทุเรียนสดพันธุ์หอมทอง เมื่อพิจารณาปริมาณการนำเข้าทุเรียนของจีน แสดงให้เห็นว่าทุเรียนไทยยังมีศักยภาพในการขยายตลาดได้อีกมาก ทั้งนี้ไทยจะต้องเผยแพร่ข้อมูลและวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องแก่เกษตรกรและผู้ประกอบการทุกระดับ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารทั้งด้านการผลิตและการตลาดสู่เกษตรกร ผู้ประกอบการ และผู้บริโภคอย่างถูกต้องและรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2545: 24)

2.2.2 วรรณกรรมเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนาคุณภาพทุเรียน

ชลิต มานิตยกุล ได้ศึกษาปัญหาและทางออกของผลไม้ไทยเข้าสู่จีน พบว่ามีปัญหาด้านคุณภาพที่ต่ำและราคาที่สูงของผลไม้ไทยที่วางจำหน่ายในตลาดจีน การขาดการประชาสัมพันธ์ ความไม่ต่อเนื่องสม่ำเสมอของผลไม้ไทยเนื่องจากผลผลิตออกเป็นฤดูกาล การขาดความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรไทยต่อการเพาะปลูกเพื่อการส่งออก และปัญหาที่เชื่อมโยงกับกระบวนการขนส่งที่มีผลกระทบต่อระยะเวลา คุณภาพ และราคาของผลไม้ไทยในจีน (ชลิต มานิตยกุล, 2552: 36) ซึ่งการที่จะทำการผลิตเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออกให้ได้นั้น อัจฉรา จิตตาดากร และคณะ ได้ศึกษาการเตรียมความพร้อมของภาคผลไม้เพื่อรองรับผลกระทบจากข้อตกลงเขตการค้าเสรี พบว่าในส่วนของการผลิตหรือเกษตรกรควรพัฒนาด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ การปรับปรุงพันธุ์ พัฒนารูปแบบของผลผลิต/ผลิตภัณฑ์/บรรจุภัณฑ์ พัฒนาระบบการจัดการจำหน่าย และพร้อมกันนี้ ควรบริหารจัดการการผลิตเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยลดต้นทุนการผลิต วางแผนการผลิตและ

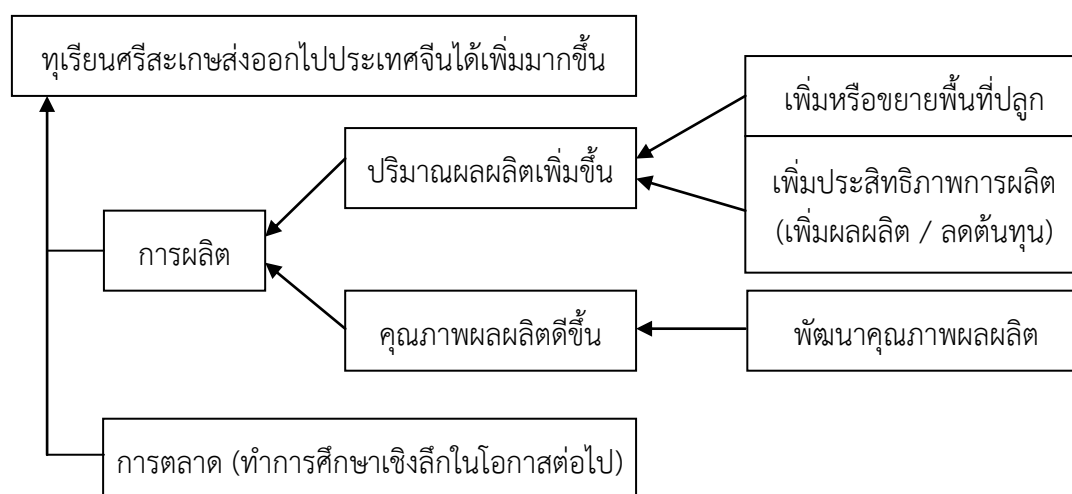
การตลาดให้เหมาะสม มุ่งเน้นการผลิตผลไม้คุณภาพ กระจายการผลิตและ ให้มีผลผลิตต่อเนื่อง เพิ่มประสิทธิภาพการตลาดด้วยการรวมกลุ่ม สร้างมูลค่าเพิ่ม และแปรรูปผลผลิต รวมกลุ่มเกษตรกร ให้เข้มแข็ง สร้างเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และภาครัฐ รวมทั้งศึกษาและยึดถือ ปฏิบัติตาม ภาวะเทียบด้านความปลอดภัยและคุณภาพของผลไม้ (อัจฉรา จิตตาดากร และคณะ, 2555: 6)

สำหรับแนวทางการพัฒนาการผลิตทุเรียนเพื่อการส่งออกนั้น คณะอนุกรรมการเตรียมความพร้อมภาคการเกษตรสู่ประชาคมอาเซียน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้วิเคราะห์ โอกาสสินค้าไทยสู่ประชาคมอาเซียนและกำหนดแนวทางการพัฒนาไว้ ดังนี้ 1) พัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตทุเรียน 2) พัฒนาคุณภาพผลผลิต รับรองคุณภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต 3) การผลิตทุเรียนแบบอินทรีย์ 4) ส่งเสริมการผลิตทุเรียนนอกฤดู 5) จัดการด้านการเก็บเกี่ยวและ พัฒนาเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว 6) ส่งเสริมการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต และ 7) พัฒนาระบบ Logistics (คณะอนุกรรมการเตรียมความพร้อมภาคการเกษตรสู่ประชาคมอาเซียน กระทรวงเกษตร และสหกรณ์, 2556: 51)

2.3 สรุปกรอบแนวคิด

จากแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการตั้งประเด็นคำถามหรือ โจทย์ในการศึกษาครั้งนี้ว่า “วิธีการที่จะทำให้ทุเรียนศรีสะเกษสามารถส่งออกไปประเทศจีนได้เพิ่ม มากขึ้น” จึงได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาบนพื้นฐานที่ว่า การที่จะพัฒนาการผลิต ทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษเพื่อการส่งออกไปจีนนั้นจะต้องมองใน 2 ด้าน คือด้านการผลิต และด้าน การตลาด ซึ่งในด้านการผลิตนั้น การที่จะส่งออกได้มากขึ้นจะต้องเกิดจากการที่มีปริมาณผลผลิต เพิ่มขึ้น และคุณภาพผลผลิตดีขึ้น ซึ่งทำได้โดย 1) เพิ่มหรือขยายพื้นที่ปลูก 2) เพิ่มประสิทธิภาพการ ผลิตทั้งในส่วนของการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต และ 3) พัฒนาคุณภาพผลผลิต สำหรับด้าน การตลาดนั้นจะทำการศึกษาในเบื้องต้นเท่านั้น และควรทำการศึกษาเชิงลึกในโอกาสต่อไป

จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปเป็นภาพหรือผังของกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 1 ผังแสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา

โดยสรุปแล้ว การศึกษาในครั้งนี้จะเน้นการวิเคราะห์เพื่อตอบให้ได้ว่า จะทำการเพิ่มพื้นที่ปลูกเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และพัฒนาคุณภาพผลผลิต ในการผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ ได้หรือไม่ และจะต้องทำอะไร โดยใช้หลักการตามทฤษฎีการผลิต คือการตัดสินใจใช้ปัจจัยการผลิตในการเพิ่มพื้นที่ปลูก เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และพัฒนาคุณภาพผลผลิต เพื่อให้ปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้น คุณภาพดีขึ้น และมีกำไรสูงสุดจากการปลูกทุเรียน ซึ่งถ้าทำได้เช่นนี้ ก็เชื่อได้ว่าทุเรียนศรีสะเกษจะส่งออกไปประเทศจีนได้เพิ่มมากขึ้น

บทที่ 3 ผลการศึกษา

จากประเด็นคำถาม วัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดของการศึกษาดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในบทนี้จะได้นำเสนอผลการศึกษาเป็น 2 ส่วน เพื่อตอบประเด็นคำถามว่า “จังหวัดศรีสะเกษมีความเหมาะสมในการปลูกทุเรียนหรือไม่” และ “จะอย่างไรให้ทุเรียนศรีสะเกษสามารถส่งออกไปยังประเทศจีนได้เพิ่มมากขึ้น” โดยในส่วนแรกเป็นผลการศึกษาสภาพการเพาะปลูกและการจำหน่ายทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งจะให้เห็นภาพของการผลิตทุเรียนในจังหวัดศรีสะเกษว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ที่จะส่งเสริมให้ทำการผลิตเพื่อการส่งออก และในส่วนที่สองเป็นการเชื่อมโยงกรอบนโยบายและระบบวิธีการทำงานส่งเสริมการเกษตรกับกลยุทธ์ที่เหมาะสม และกำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาที่จะทำให้ทุเรียนศรีสะเกษสามารถส่งออกไปยังประเทศจีนได้เพิ่มมากขึ้น โดยคาดหวังว่าแนวทางที่กำหนดขึ้นนี้จะถูกนำไปขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติจริงในพื้นที่ต่อไป

3.1 การวิเคราะห์ความเหมาะสมของการผลิตทุเรียนศรีสะเกษเพื่อการส่งออก

การศึกษาในหัวข้อนี้เน้นหนักในส่วนของด้านการผลิต ในประเด็นพื้นที่ปลูก ประสิทธิภาพการผลิต และคุณภาพผลผลิตของทุเรียนศรีสะเกษที่มีการเพาะปลูกอยู่ในปัจจุบัน ส่วนด้านการตลาดเป็นการศึกษาเบื้องต้นที่แสดงลักษณะการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรและโอกาสทางการตลาดในจีนซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับการส่งเสริมการผลิตของเกษตรกร ซึ่งจากผลการศึกษาสรุปได้ว่าจังหวัดศรีสะเกษมีความเหมาะสมในการปลูกทุเรียน และมีศักยภาพในการผลิตเพื่อการส่งออกด้วย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 สภาพการเพาะปลูกทุเรียนศรีสะเกษ

1) พื้นที่ปลูก

จังหวัดศรีสะเกษเริ่มมีการปลูกทุเรียนครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2531 ที่บ้านซำซี้เหล็ก หมู่ที่ 10 ตำบลพราน อำเภอกันทรลักษ์ โดยเกษตรกรนำพันธุ์ทุเรียนพร้อมกับพันธุ์ไม้ผลอื่นๆ จากจังหวัดจันทบุรีมาทดลองปลูกซึ่งสามารถให้ผลผลิตได้ดี จึงเป็นที่สนใจของนักวิชาการเกษตร และในปี 2538-2539 รัฐบาลมีนโยบายปรับโครงสร้างการผลิตทางการเกษตร เพื่อลดพื้นที่ปลูกพืชที่มีปัญหาด้านราคา ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง และกาแฟ และสนับสนุนให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนเป็นพืชที่มีศักยภาพทางการตลาด โดยรัฐบาลสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ พันธุ์ ปุ๋ย และระบบน้ำ ปรากฏว่าเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอกันทรลักษ์ ขุนหาญ และศรีรัตนะ ได้เลือกปรับเปลี่ยนเป็นทุเรียนมากถึง 357 ราย ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นในการผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ และได้มีการพัฒนาการผลิตให้มีคุณภาพในระยะต่อมา

ในอดีตจังหวัดศรีสะเกษมีพื้นที่ปลูกทุเรียนมากกว่า 6,900 ไร่ แต่ผลจากการระบาดของศัตรูพืช คือโรคราโคน่าและด้วงเจาะลำต้น ซึ่งในช่วงนั้นเกษตรกรยังไม่มีความรู้และ

ประสบการณ์ ทำให้ต้นทุเรียนตายหรือเสื่อมโทรมลงเป็นจำนวนมาก ประกอบกับยางพารามีราคาสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2547 – 2552 และราคาผลผลิตทุเรียนไม่เป็นที่พอใจ ส่งผลให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนไปปลูกยางพาราแทน

ในปี 2557 จังหวัดศรีสะเกษมีพื้นที่ปลูกทุเรียน 2,485 ไร่ ใน 3 อำเภอ และ 3 ตำบล คือ 1) อำเภอขุนหาญ ตำบลพราน 2) อำเภอกันทรลักษ์ ตำบลตระกาจ และ 3) อำเภอศรีรัตนะ ตำบลพิงพวย พันธุ์ที่นิยมปลูกได้แก่ พันธุ์หมอนทอง ก้านยาว และชะนี เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษเกือบทั้งหมดเป็นรายเล็กๆ โดยเฉลี่ยมีพื้นที่ปลูกรายละ 5 ไร่ เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกทุเรียน 10-15 ไร่นั้นมีเพียงไม่กี่ราย และเกษตรกรที่ปลูกทุเรียนจะมีการปลูกไม้ผลชนิดอื่นร่วมด้วย ได้แก่ ลำไย เงาะ ลองกอง และมังคุด

ตารางที่ 1 ข้อมูลการผลิตทุเรียนจังหวัดศรีสะเกษ ปี 2557

ลำดับ	อำเภอ	จำนวนเกษตรกร (ครัวเรือน)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ราคาเฉลี่ย (บาท/กก.)	มูลค่าผลผลิตรวม (ล้านบาท)
1	ขุนหาญ	215	1,455	1,353	1,970	2,665.41	62.00	165.25
2	กันทรลักษ์	159	916	712	1,708	1,216.09	65.00	79.24
3	ศรีรัตนะ	15	114	32	1,650	52.86	55.00	2.90
รวมทั้งสิ้น		496	2,485	2,102	1,776	3,935.17	60.66	247.39

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ

2) ประสิทธิภาพการผลิต

ผลผลิตเฉลี่ยทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษอยู่ในเกณฑ์ที่สูง คือประมาณ 1,600-2,000 กก./ไร่ ในขณะที่ผลผลิตเฉลี่ยของประเทศประมาณ 1,100 กก./ไร่ ส่วนต้นทุนการผลิตนั้นยังไม่มีข้อมูลที่ชัดเจน แต่คาดว่าต้นทุนน่าจะอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากเกษตรกรมีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมักน้ำ และสารชีวภัณฑ์ต่างๆ ใช้เอง เช่น การใช้เชื้อไตรโคเดอร์มาและเชื้อบีวาเรียในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ทำให้ลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีต่างๆ ที่มีราคาแพงลงไปได้มาก อีกทั้งเกษตรกรใช้แรงงานในครัวเรือนในการปฏิบัติดูแลรักษาต่างๆ ในสวน เนื่องจากในแต่ละครัวเรือนมีพื้นที่ปลูกไม่มากนัก ไม่จำเป็นต้องจ้างแรงงานจากภายนอก

เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกัน 3 กลุ่ม ใน 3 ตำบลที่มีการปลูกทุเรียน เพื่อบริหารจัดการการผลิตร่วมกัน แต่ยังไม่ถึงขั้นของการจัดการด้านการตลาด ในกลุ่มจะมีการช่วยเหลือและแก้ปัญหาาร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีการพบปะหารือกันเป็นประจำ โดยเฉพาะในช่วงฤดูการผลิตจะมีการประชุมกันทุกสัปดาห์ โดยผลัดกันเป็นเจ้าภาพหมุนเวียนไปตามสวนต่างๆ เกษตรกรมีความรู้และประสบการณ์การปลูกและดูแลทุเรียนในระดับที่ดีพอสมควร มีภูมิปัญญาและเทคนิคการปฏิบัติรักษาที่มีการประยุกต์และพัฒนาขึ้นใช้ในสวนของตนเอง เช่น เทคนิคการช่วยผสมเกสร การผูกยึดโยงกิ่ง เป็นต้น

ภาพที่ 2 ลักษณะผลผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ

ปัญหาการผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษมีไม่มากนัก มีปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชอยู่บ้างแต่ไม่รุนแรง เนื่องจากอยู่ห่างแหล่งผลิตใหญ่ๆ ทำให้ไม่เกิดการระบาดที่รุนแรง และเกษตรกรมีการดูแลอย่างทั่วถึง

3) คุณภาพผลผลิต

ทุเรียนศรีสะเกษเป็นทุเรียนที่มีคุณภาพดี มีความโดดเด่นเฉพาะตัว คือ เนื้อนุ่มละเอียด แห้ง ไม่แฉะติดมือ รสชาติดี มัน ไม่หวานจัด กลิ่นไม่แรง สีสวย มีพูที่สวยงาม มีทรงผลที่ตรงตามพันธุ์และสม่ำเสมอ ขนาดผลอยู่ในเกณฑ์ที่ส่งออกได้พอดี (น้ำหนักผล 2.5 – 3.5 กก.) มีการเก็บเกี่ยวผลผลิตทุเรียนในช่วงอายุที่เหมาะสมคือไม่เกิดกรณีทุเรียนอ่อน และเกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตตามมาตรฐาน GAP ทุเรียนศรีสะเกษเป็นที่ต้องการของพ่อค้าและนิยมตกลงซื้อขายกันในลักษณะเหมาะสมซึ่งแสดงถึงความมั่นใจในคุณภาพของทุเรียนศรีสะเกษ

ภาพที่ 3 ลักษณะเนื้อทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ

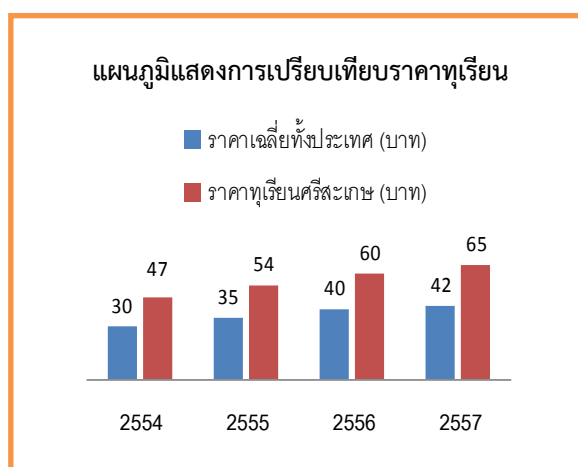
สวนของเกษตรกรเป็นสวนขนาดเล็ก สามารถดูแลรักษาได้อย่างใกล้ชิด ทำให้สามารถผลิตทุเรียนที่มีคุณภาพดีได้ ประกอบกับกลุ่มจะคอยควบคุมการผลิตและการเก็บเกี่ยว และเน้นย้ำในเรื่องของการควบคุมคุณภาพ ทำให้เกษตรกรตระหนักและให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเก็บเกี่ยวผลผลิตทุเรียนในช่วงอายุที่เหมาะสม คือไม่เกิดกรณีทุเรียนอ่อน และเนื่องจากพื้นที่ปลูกทั้งหมดมีไม่มากนักและอยู่ในอาณาบริเวณใกล้เคียงกัน เกษตรกรจึงรู้จักกันหมด ดังนั้นถ้าเกษตรกรรายใดผลิตทุเรียนไม่ได้คุณภาพก็จะเป็นที่รู้จักได้ง่าย ไม่เหมือนกับแหล่งผลิตใหญ่ๆ ที่ควบคุมกันได้ยาก

3.1.2 ลักษณะการจำหน่ายและโอกาสทางการตลาดของทุเรียนศรีสะเกษ

1) ลักษณะการจำหน่ายผลผลิต

ในการตกลงซื้อขายผลผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษนั้น พ่อค้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งพ่อค้าผู้ส่งออก นิยมซื้อแบบเหมาสวน โดยการตีราคา ทำสัญญา และจ่ายเงินให้กับเกษตรกร เป็นการล่วงหน้า ซึ่งการตลาดแบบนี้เกษตรกรมีความเสี่ยงน้อย เพราะมีตลาดที่แน่นอนและจำหน่ายได้ราคาสูง โดยเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกทุเรียน 15 ไร่ จะสามารถทำสัญญาจำหน่ายได้สูงถึง 1.8 – 2.4 ล้านบาท ตามปริมาณและคุณภาพ และในปีการผลิต 2558 ได้มีผู้ส่งออกรายใหญ่ คือ บริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ (CP) และผู้ประกอบการจากประเทศจีน มาติดต่อผ่านสำนักงานเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ ในการเข้ามารับซื้อผลผลิตเพื่อส่งออกไปยังประเทศจีน โดยจะคัดผลผลิตจำนวน 6,000 ผล ทำเป็นสินค้าระดับ Super Premium เพื่อส่งเสริมการขาย และผลผลิต 100 ตัน เพื่อวางจำหน่ายในห้างสรรพสินค้า Lotus ทั้ง 60 สาขาในจีน

ผลผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษจะมีมากในช่วงปลายเดือนมิถุนายนไปจนถึงกลางเดือนกรกฎาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ผลผลิตจากภาคตะวันออกเกือบหมดแล้ว และผลผลิตในภาคใต้ ยังออกไม่มากนัก ประกอบกับทุเรียนศรีสะเกษมีคุณภาพดี จึงส่งผลให้ทุเรียนศรีสะเกษมีราคาสูง ผลผลิตทุเรียนของศรีสะเกษมากกว่า 80 % เป็นทุเรียนส่งออก ซึ่งส่วนใหญ่ส่งไปยังประเทศจีนเป็นหลัก ผลผลิตที่เหลือใช้จำหน่ายในท้องถิ่นและงานเทศกาลของจังหวัด

ภาพที่ 4 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบราคาทุเรียน ปี 2554-2557

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ

ในปัจจุบันผลผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษเป็นที่ต้องการของพ่อค้าส่งออก และพ่อค้าภายในประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีการพัฒนาคุณภาพให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคและตลาด ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกที่ทำอย่างต่อเนื่องทุกปี คือการจัดงานเทศกาลเงาะ ทุเรียน และของดีศรีสะเกษ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งมีการสร้างสรรค์คุณค่าเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม โดยการสร้างอัตลักษณ์เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อสินค้า ภายใต้ตราสินค้า “ทุเรียนศรีสะเกษ” ส่งผลให้มีมูลค่าผลผลิตที่เพิ่มขึ้นและเกิดความมั่นคงด้านการตลาดและราคา

ปัญหาในด้านของการจำหน่ายนั้น พบว่ามีพ่อค้านำทุเรียนจากที่อื่นที่คุณภาพไม่ดีเข้าไปขายในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษและแอบอ้างว่าเป็นทุเรียนศรีสะเกษ ทำให้เสียชื่อเสียง

ภาพที่ 5 การประชาสัมพันธ์การจัดงานเทศกาลเงาะ ทุเรียน และของดีศรีสะเกษ

2) โอกาสทางการตลาดในจีน

สำหรับการส่งออกต่างประเทศของทุเรียนศรีสะเกษนั้น เริ่มต้นในปี 2546 โดยมีเจ้าของผู้ส่งออกทุเรียนจากภาคตะวันออกเข้ามารับซื้อทุเรียนที่มีคุณภาพเพื่อส่งออกไปยังประเทศปลายทาง ได้แก่ จีน ฮองกง เวียดนาม สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย แต่ในปัจจุบันตลาดส่งออกสำคัญของทุเรียนศรีสะเกษคือจีนและฮ่องกง

ในเรื่องตลาดทุเรียนในประเทศจีนนี้ นายมงคล สินสมบุรณ์ รองกงสุลใหญ่ สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเซี่ยเหมิน ประเทศจีน ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ตลาดทุเรียนในจีนนั้นมีอุปสงค์สูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุเรียนจากประเทศไทยซึ่งคนจีนนิยมบริโภค คู่แข่งทุเรียนของไทยนั้นมีน้อยมาก เช่น ทุเรียนพันธุ์คูนยิต (Musang King, Raja Kunyit) ซึ่งขึ้นชื่อว่าเป็นราชาทุเรียนของมาเลเซียที่ต้องเก็บสุกคาต้น ทำให้โอกาสในการส่งออกเป็นทุเรียนสดไปยังจีนเป็นไปได้ยาก และต้นทุนค่อนข้างสูง ส่วนทุเรียนของเวียดนามนั้นคุณภาพยังสู้ทุเรียนไทยไม่ได้และยังมีปัญหาในการอนุญาตนำเข้าไปขายในจีน ดังนั้นทุเรียนของไทยจึงมีโอกาที่จะขยายตลาดในจีนได้อีกมาก แต่ต้องสร้างภาพลักษณ์ของทุเรียนไทยให้ดี ทำให้เป็นสินค้าระดับพรีเมียม สร้างความเข้มแข็งด้านคุณภาพเข้มงวดในการควบคุมคุณภาพให้สม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องไม่มีทุเรียนอ่อน รวมถึงต้องส่งเสริมให้มีการผลิตนอกฤดูเพื่อให้สามารถส่งออกทุเรียนได้ตลอดปี นอกจากนี้ เรื่องของพันธุ์ทุเรียนนั้น ทุเรียนที่ขายอยู่ในจีนเกือบทั้งหมดเป็นพันธุ์หมอนทอง โดยมีชื่อแบรนด์ที่เป็นที่รู้จักกันว่า “หมอนทอง”

ในภาษาจีน เนื่องจากคนจีนนิยมบริโภคพันธุ์หมอนทองเป็นหลัก แต่น่าจะได้มีการ นำพันธุ์ใหม่ๆ ไปทดลองตลาดด้วย โดยเฉพาะพันธุ์จันทบุรี 1-6 ซึ่งมีความโดดเด่นหลายประการ ที่น่าจะตรงกับรสนิยมของคนจีน อันจะทำให้ทุเรียนไทยตอบสนองความต้องการของตลาดได้หลายระดับ ทั้งตลาดปกติและตลาดระดับพรีเมียม สำหรับเรื่องเส้นทางการขนส่งทุเรียนจากจังหวัดศรีสะเกษนั้น น่าจะได้พิจารณาเส้นทางขนส่งทางบกแทนทางเรือ โดยใช้เส้นทาง R3A หรือ R12 ผ่านเวียดนามหรือลาวเข้าสู่จีน ซึ่งจะได้สิทธิประโยชน์ทางภาษี ขนส่งได้รวดเร็ว และเข้าถึงตลาดต่างๆ ได้โดยตรงและโดยสะดวก ถึงแม้จะมีต้นทุนที่สูงกว่าการขนส่งทางเรือ แต่ถ้าเป็นสินค้าคุณภาพก็น่าจะคุ้มกับประโยชน์ที่จะได้รับ

รองกงสุลใหญ่ได้กล่าวสรุปเป็นข้อคิดไว้ว่า โอกาสของทุเรียนไทยในจีนนั้นมีสูงมาก อยู่ที่ว่าจะบริหารจัดการอย่างไรที่จะใช้โอกาสนี้ที่มีอยู่ในการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับทุเรียนไทยในจีนให้ได้มากที่สุด ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งในประเทศและที่อยู่ในจีน จะต้องประสานและร่วมมือกันอย่างจริงจังในการขยายตลาดทุเรียนและทำให้ทุเรียนไทยสามารถครองตลาดในประเทศจีนได้อย่างมั่นคง

จังหวัดศรีสะเกษ ได้ขยายฐานการผลิตควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพของผลผลิต และการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ผลิต และได้วางแผนในการสร้างกลไกการตลาดให้มีความเข้มแข็ง โดยทำการผลิตภายใต้มาตรฐานทั้ง GAP และ Organic ตามมาตรฐานสากล เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งในและต่างประเทศ และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องควบคุมในเรื่องของคุณภาพของผลผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือไม่ตัดทุเรียนอ่อน โดยตั้งเป้าไว้ที่ตลาดสินค้าคุณภาพเกรดพรีเมียม (Premium) และการผลิตเพื่อการส่งออกเท่านั้น

ภาพที่ 6 เป้าหมายการพัฒนาการผลิตทุเรียนศรีสะเกษให้เป็นสินค้าเกรดพรีเมียมและเพื่อการส่งออก

3.2 วิธีการที่จะทำให้ทุเรียนศรีสะเกษส่งออกไปประเทศจีนได้เพิ่มมากขึ้น

3.2.1 ผลการศึกษานโยบายและทิศทางการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรของรัฐบาล และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการผลิตทุเรียนศรีสะเกษเพื่อการส่งออกไปยังประเทศจีนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดแนวทางให้อยู่ภายใต้กรอบนโยบายและทิศทางการพัฒนา การเกษตร เพื่อให้แนวทางที่กำหนดขึ้นถูกนำไปขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติได้จริง และได้รับการสนับสนุนและกำกับดูแลภายใต้แผนงานโครงการต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษานโยบายและทิศทางการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตร พบว่ามีนโยบายและทิศทางการพัฒนาที่จะต้องนำมาประกอบการพิจารณา ดังนี้

1) การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) ซึ่งทุเรียนเป็นพืชที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศเขตความเหมาะสมในการปลูกพืชเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2556 โดยจังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดหนึ่งในเขตพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับการปลูกทุเรียน คือพื้นที่อำเภอกันทรลักษณ์ ใน 6 ตำบล คือ ตำบลจานใหญ่ ขำ ทรายขาว พุ่งใหญ่ ภูเงิน และตำบลหนองหญ้าลาด (รายละเอียด ในภาคผนวก ง)

2) การส่งเสริมการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่ ซึ่งแปลงใหญ่ในจังหวัดศรีสะเกษที่กรมส่งเสริมการเกษตรคัดเลือกไว้มี 4 แปลง เป็นแปลงใหญ่ข้าว 3 แปลง และทุเรียน 1 แปลง แปลงใหญ่ทุเรียนอยู่ที่หมู่ 7 ตำบลทรายขาว อำเภอกันทรลักษณ์ มีเกษตรกรอำเภอกันทรลักษณ์เป็นผู้จัดการ ซึ่งกำหนดขอบเขตพื้นที่แปลงใหญ่ไว้ประมาณ 1,200 ไร่ เป็นพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทาน เกษตรกรที่มาร่วมกันผลิตเป็นแปลงใหญ่มีจำนวนประมาณ 100 ราย ประเด็นส่งเสริมเน้นหนัก คือการผลิตทุเรียนคุณภาพดีตามมาตรฐาน GAP (รายละเอียดในภาคผนวก จ)

3) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ซึ่งจังหวัดศรีสะเกษมีศูนย์เรียนรู้ทั้งหมด 22 ศูนย์ เป็นศูนย์ที่มีทุเรียนเป็นสินค้าหลักจำนวน 1 ศูนย์ คือศูนย์เรียนรู้ที่หมู่ 7 ตำบลทรายขาว อำเภอกันทรลักษณ์ ซึ่งเป็นจุดเดียวกับแปลงใหญ่การผลิตทุเรียน และจากการที่มีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานและเก็บข้อมูลที่จุดนี้โดยใช้แบบวิเคราะห์และประเมินศูนย์เรียนรู้ฯ ต้นแบบระดับเขต (รายละเอียดในภาคผนวก ข) พบว่า (1) เกษตรกรเจ้าของศูนย์เรียนรู้เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์พร้อมที่จะเป็นต้นแบบและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เกษตรกรรายอื่นได้ (2) แปลงเรียนรู้มีขนาดใหญ่พอที่จะใช้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติ และมีเครื่องมืออุปกรณ์พร้อมที่จะใช้ในการจัดฝึกอบรม (3) ฐานการเรียนรู้ยังไม่พร้อมมากนัก ต้องพัฒนาให้เป็นฐานการเรียนรู้ที่ค่อนข้างถาวร มีองค์ความรู้และตัวอย่างของจริงประกอบอย่างชัดเจน และ (4) หลักสูตรการเรียนรู้ยังไม่มีความชัดเจนมากนัก ไม่มีหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นมาตรฐาน รวมทั้งไม่มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ในแต่ละช่วงเวลา ศูนย์เรียนรู้ดังกล่าวนี้จะต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมให้มีความสมบูรณ์ พร้อมทั้งให้บริการและเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเกิดประโยชน์กับเกษตรกรในพื้นที่อย่างแท้จริงต่อไป (รายละเอียดในภาคผนวก ฉ)

4) วิธีการทำงานส่งเสริมการเกษตรรูปแบบ MRCF System ซึ่งเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในทุกพื้นที่รวมทั้งจังหวัดศรีสะเกษด้วย โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องเข้าทำงานในพื้นที่อย่างมีเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง ทั้งในเชิงขอบเขตพื้นที่ เกษตรกรที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย และประเด็นการพัฒนาเน้นหนัก (Impact Point) และปฏิบัติงานบนพื้นฐานของ

ข้อมูลที่ต้อง ชัดเจน และเป็นปัจจุบัน ทั้งในส่วนของคุณภาพพื้นที่ ข้อมูลเกษตรกร และข้อมูลสินค้า โดยมองภาพของข้อมูลทั้ง 3 ส่วนนี้ให้เป็นภาพรวมเดียวกัน และใช้เครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่ในการเข้าถึงเกษตรกรและเกษตรกรเข้าถึงเจ้าหน้าที่และองค์ความรู้ โดยมุ่งเน้นให้เกษตรกร ชุมชน และภาคีต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา คือร่วมคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และร่วมดำเนินการ (รายละเอียดในภาคผนวก ฉ)

5) กระบวนการผลิตและมาตรฐานสินค้าเกษตร เป็นทิศทางการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรที่จะต้องผลิตตามคำแนะนำเกษตรกรที่ดีที่เหมาะสม (Good Agricultural Practice : GAP) และผลผลิตหรือสินค้าเกษตรนั้นจะต้องได้มาตรฐานสินค้าเกษตร (Thai Agricultural Standard) ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีคำแนะนำเกษตรกรที่ดีที่เหมาะสม ลำดับที่ 23 สำหรับทุเรียน หรือ GAP ทุเรียน และกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรสำหรับทุเรียน ตามมาตรฐานเลขที่ มกษ. 3-2556 ซึ่งเป็นมาตรฐานทุเรียนระหว่างประเทศด้วย และในกรณีที่เป็นสินค้าส่งออก ก็ต้องเป็นไปตามกฎระเบียบมาตรการ และมาตรฐานสินค้านำเข้าของประเทศนั้นๆ ซึ่งการพัฒนา การผลิตทุเรียนเพื่อการส่งออก จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมให้เกษตรกรทำการผลิตทุเรียน ให้เป็นไปตามมาตรฐานและมาตรการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรฐาน GAP ซึ่งถือเป็น “ต้นน้ำ” ของกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรและอยู่ภายใต้การดำเนินการของเกษตรกรโดยตรง นับเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้ได้ผลผลิตทุเรียนที่มีคุณภาพในระดับที่สามารถส่งออกได้ (รายละเอียดในภาคผนวก ช)

ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษนั้น จะต้องเริ่มจากการกำหนดขอบเขตพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับการปลูกทุเรียนตามหลัก Zoning เพื่อกำหนดพื้นที่หรือเข้าไปพื้นที่ให้ชัดเจน ว่ามีพื้นที่ใดบ้างที่จะส่งเสริมการผลิตทุเรียนเพื่อการส่งออกไปจีน พื้นที่นั้นอยู่ตรงไหน มีขอบเขตและจำนวนพื้นที่เท่าไร มีเกษตรกรกี่ครัวเรือน เป็นต้น และใช้หลักการตามนโยบายแปลงใหญ่เป็นเป้าหมายในการพัฒนา คือต้องทำให้เกิดการรวมกันผลิตในลักษณะแปลงใหญ่ โดยมีผู้จัดการเป็นผู้ขับเคลื่อนการทำงานทั้งหมด และใช้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้และเสริมสร้างให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ในลักษณะเกษตรกรพัฒนาเกษตรกรด้วยกันเอง โดยใช้ระบบและวิธีการทำงานส่งเสริมการเกษตรรูปแบบ MRCF System เป็นเครื่องมือหรือกลไกสำคัญในการเข้าทำงานกับเกษตรกรในพื้นที่ ทั้งนี้จะต้องทำการผลิตสินค้าให้เป็นไปตามมาตรฐานและกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2.2 ผลการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ในการผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ

จากผลการศึกษาด้านต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 3.1.1, 3.1.2 และ 3.2.1 สามารถนำมาวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ในแต่ละประเด็น ได้ดังนี้

1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและการกำหนดกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา โดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis คือวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (รายละเอียดในภาคผนวก ช) พบว่า การผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษเพื่อการส่งออกไปยังจีนนั้นมีจุดแข็ง (Strength) และโอกาส (Opportunity) สูงมาก ซึ่งสภาพแวดล้อมในลักษณะนี้ต้องใช้กลยุทธ์ในการเร่งหรือขยายการผลิตให้เพิ่มมากขึ้น โดยเลือกใช้กลยุทธ์หลัก 3 กลยุทธ์ คือ (1) เพิ่มปริมาณการผลิต โดยขยายพื้นที่ปลูกให้เพิ่มมากขึ้นตามศักยภาพของพื้นที่และความพร้อมของเกษตรกร (2) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยเพิ่มผลผลิตต่อไร่ และลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วย และ (3) พัฒนาคุณภาพ

ผลผลิต เพื่อให้ได้มาตรฐานและพร้อมที่จะส่งออกป็นได้ ทั้งนี้มีกลไกสำคัญ 2 กลไก ที่ต้องนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินงานคือ (1) กระบวนการกลุ่ม โดยพัฒนากลุ่มหรือองค์กรเกษตรกรให้เข้มแข็งและมีขีดความสามารถในการผลิตและบริหารจัดการการผลิตและการตลาดในทุกขั้นตอน และ (2) กระบวนการเรียนรู้ โดยพัฒนาองค์ความรู้และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้เกษตรกรใช้องค์ความรู้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ (รายละเอียดในภาคผนวก ข) สำหรับการวิเคราะห์จุดอ่อน (Weakness) และอุปสรรค (Threat) นั้น พบว่ามีไม่มากนักและไม่ใช่ประเด็นสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการผลิต ซึ่งกลยุทธ์ที่เลือกใช้ดังกล่าวข้างต้นเพียงพอที่จะรองรับสภาพแวดล้อมเชิงลบเหล่านี้ได้

2) การกำหนดปริมาณการผลิต โดยวิเคราะห์ปริมาณความต้องการของตลาดเพื่อกำหนดเป็นกรอบปริมาณการผลิตของจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งจากข้อมูลเบื้องต้นด้านการตลาดพบว่า ทุเรียน ในจีนมีโอกาสด้านการตลาดสูง อุปสงค์มีมาก คู่แข่งน้อย ราคาอยู่ในเกณฑ์ที่ดี แต่ต้องการทุเรียนคุณภาพ พันธุ์ที่นิยมบริโภคคือพันธุ์หมอนทอง นั่นคือสามารถเพิ่มปริมาณการผลิตทุเรียนศรีสะเกษได้อีกมาก ไม่มีข้อจำกัดเชิงปริมาณในตลาดจีนเมื่อเทียบกับขอบเขตพื้นที่การผลิตในจังหวัดศรีสะเกษ แต่สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นอย่างมากคือเรื่องคุณภาพ

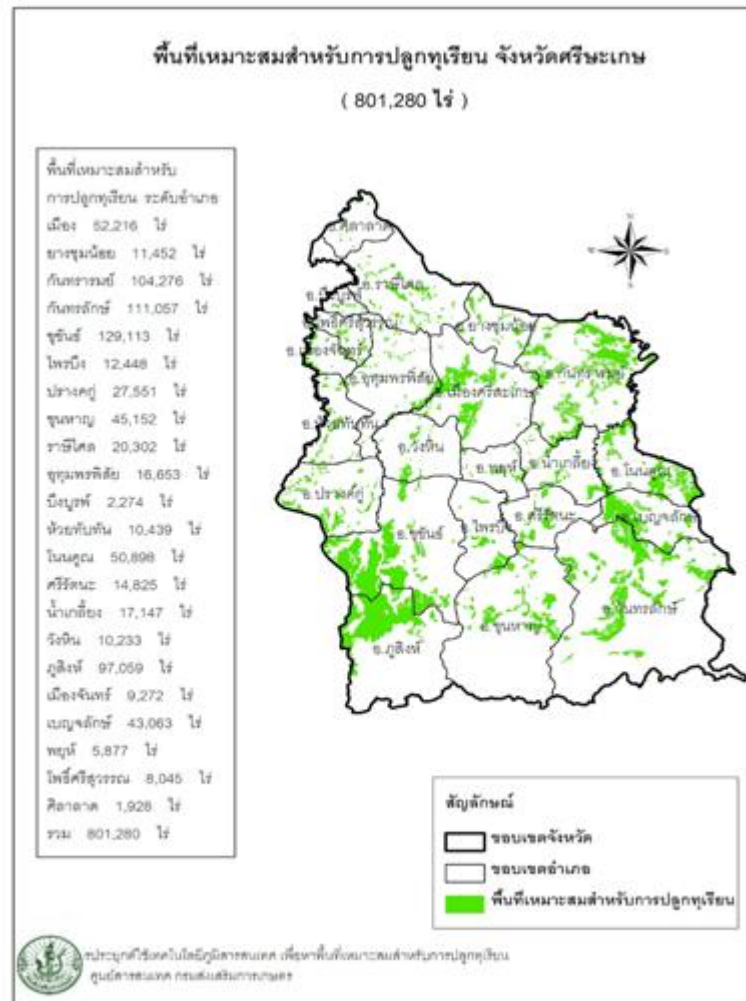
3) การกำหนดพื้นที่การผลิต ว่าควรจะทำการผลิตในพื้นที่ใดหรือจุดใดและจำนวนเท่าไร พบว่าข้อมูลไม่มีความชัดเจนเพียงพอในการที่จะกำหนดพื้นที่ที่มีศักยภาพในการผลิต กล่าวคือ (1) พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกทุเรียนในจังหวัดศรีสะเกษตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ระบุพื้นที่ไว้ 1 อำเภอ 6 ตำบล (2) พื้นที่ที่มีการปลูกจริง พบที่มีการปลูกใน 3 อำเภอ 3 ตำบล ซึ่งพื้นที่ในอำเภอขุนหาญและอำเภอศรีรัตนะไม่ได้อยู่ในเขตเหมาะสมตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แต่ผลผลิตเฉลี่ยในพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในระดับที่สูงเทียบเท่าอำเภอกันทรลักษ์ที่อยู่ในเขตเหมาะสมฯ และมีพื้นที่ปลูกเกือบ 2 ใน 3 ของพื้นที่ปลูกทั้งจังหวัด รายละเอียดตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ตำบลในเขตพื้นที่เหมาะสมสำหรับการปลูกทุเรียนตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และตำบลที่มีการปลูกทุเรียนจริงในปี 2557 ของจังหวัดศรีสะเกษ

อำเภอ	ตำบลในเขตพื้นที่เหมาะสมฯ ตามประกาศกระทรวงเกษตรฯ	ตำบลที่มีการปลูกทุเรียนจริง ในปี 2557
1. กันทรลักษ์	1) ตระกาจ 2) จานใหญ่ 3) ขำ 4) หุ่งใหญ่ 5) ภูเงิน 6) หนองลาดหญ้า	1) ตระกาจ (พื้นที่ปลูก 916 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 1,708 ก.ก./ไร่) - - - - -
2. ขุนหาญ	-	2) พราน (พื้นที่ปลูก 1,455 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 1,970 ก.ก./ไร่)
3. ศรีรัตนะ	-	3) พิงพวย (พื้นที่ปลูก 114 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 1,650 ก.ก./ไร่)
รวม	1 อำเภอ 6 ตำบล	3 อำเภอ 3 ตำบล

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ

และ (3) จากการหาข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า กรมส่งเสริมการเกษตรได้ทดลองนำร่องกำหนดพื้นที่เหมาะสมสำหรับการปลูกทุเรียนในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีพื้นที่เหมาะสมกระจายอยู่ในทุกอำเภอ ตามแผนที่ในภาพดังนี้

ภาพที่ 7 แผนที่แสดงพื้นที่เหมาะสมสำหรับการปลูกทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ (ทดลองนำร่อง)
ที่มา: ศูนย์สารสนเทศ กรมส่งเสริมการเกษตร

จากข้อมูลทั้ง 3 ส่วนที่กล่าวมานี้ แสดงว่าต้องมีการทบทวนพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกทุเรียน ในจังหวัดศรีสะเกษใหม่ โดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าสำรวจพื้นที่จริงและร่วมกันกำหนด เขตเหมาะสมให้ถูกต้องตรงกับสภาพความเป็นจริงต่อไป อย่างไรก็ตาม เพื่อให้มีข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการปฏิบัติงานในระยะแรก จึงควรกำหนดให้อำเภอกันทรลักษ์ ขุนหาญ และอำเภอศรีรัตนะเป็นพื้นที่เป้าหมายในการส่งเสริมและพัฒนการผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ ส่วน

ขอบเขตและจำนวนพื้นที่นั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรใน 3 อำเภอต้องเข้าไป “สำรวจพื้นที่” และ “สำรวจเกษตรกร” และกำหนดเป็นเป้าหมายในการดำเนินงานต่อไป

4) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและพัฒนาคุณภาพผลผลิตทุเรียน การวิเคราะห์ในส่วนนี้ต้องวิเคราะห์เจาะลึกเป็นรายเกษตรกร โดยการผลิตของเกษตรกรขึ้นอยู่กับการใช้ปัจจัยและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ซึ่งประสิทธิภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นมี 2 ประเด็น คือ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้น และต้นทุนการผลิตต่อกิโลกรัมลดลง โดยเกษตรกรต้องได้กำไรหรือผลตอบแทนสุทธิสูงสุด สำหรับการพัฒนาคุณภาพผลผลิตนั้นต้องผลิตให้ได้ตามมาตรฐานต่างๆ และเป็นไปตามเงื่อนไขการส่งออกและนำเข้า ซึ่งผลการวิเคราะห์ในเรื่องประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพผลผลิตในภาพรวมของจังหวัดศรีสะเกษจากข้อมูลสภาพการเพาะปลูกทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ ในข้อ 3.1.1 พบว่าผลผลิตต่อไร่ของทุเรียนศรีสะเกษอยู่ในเกณฑ์ที่สูง คือประมาณ 1,600-2,000 ก.ก./ไร่ ในขณะที่ผลผลิตเฉลี่ยของประเทศประมาณ 1,100 ก.ก./ไร่ ต้นทุนการผลิตค่อนข้างต่ำ เนื่องจากเกษตรกรใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลักและมีการผลิตปัจจัยการผลิตใช้เองทดแทนปุ๋ยเคมีและสารเคมีที่มีราคาแพง ซึ่งทำให้ลดต้นทุนลงไปได้มาก สำหรับคุณภาพของผลผลิตนั้นอยู่ในระดับที่ดี คือมีความโดดเด่นเฉพาะตัว ไม่เกิดกรณีทุเรียนอ่อน ส่วนใหญ่ผลิตตามมาตรฐาน GAP และเป็นที่ต้องการและเชื่อมั่นในคุณภาพของพ่อค้า ซึ่งการที่จะพัฒนาในเรื่องเหล่านี้ให้เกิดผลสำเร็จอย่างแท้จริง ต้องทำการวิเคราะห์เพื่อกำหนดประเด็นส่งเสริมเน้นหนักและออกแบบการพัฒนาเป็นการเฉพาะกับเกษตรกรแต่ละรายหรือแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ตรงจุด ตรงประเด็น และสอดคล้องกับสภาพของเกษตรกรแต่ละรายในแต่ละพื้นที่ โดยมีหลักการทำงานสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพ และพัฒนาคุณภาพ คือเกษตรกรต้องใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสม และต้องมีระบบในการควบคุมกำกับการผลิตและการจัดการผลผลิต ซึ่งทั้ง 2 เรื่องนี้สามารถดำเนินการได้โดยใช้กระบวนการกลุ่มและกระบวนการเรียนรู้ ผ่านช่องทางของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและการส่งเสริมการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ว่า ถ้าสามารถทำให้ทุเรียนศรีสะเกษมีปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นและคุณภาพดีขึ้น โดยการเพิ่มพื้นที่ปลูก เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และพัฒนาคุณภาพผลผลิต ก็เชื่อได้ว่าจะทำให้ทุเรียนศรีสะเกษส่งออกไปประเทศจีนได้เพิ่มมากขึ้น

3.2.3 แนวทางการพัฒนาการผลิตทุเรียนศรีสะเกษเพื่อการส่งออกไปยังประเทศจีน

การกำหนดแนวทางการพัฒนาการผลิตนี้ ใช้หลักของการจัดทำแผนกลยุทธ์ คือมีการกำหนดเป้าหมายหรือสิ่งที่มุ่งหวังให้ชัดเจน ทั้งในส่วนของพื้นที่ เกษตรกร และประเด็นการพัฒนา มีการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบด้านและเชิงลึก เพื่อกำหนดกลยุทธ์หรือออกแบบกิจกรรมดำเนินการให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และขับเคลื่อนการดำเนินงานโดยใช้เครื่องมือและกลไกต่างๆ โดยมุ่งผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมและวัดผลได้ นอกจากนี้แนวทางการพัฒนาต้องสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ตามข้อ 3.2.2 และเป็นไปตามกรอบนโยบายในเรื่อง Zoning แปลงใหญ่ ศูนย์เรียนรู้ วิธีการทำงานส่งเสริมการเกษตรรูปแบบ MRCF System และกระบวนการผลิตและมาตรฐานสินค้าเกษตรตามที่ได้ศึกษาไว้ในข้อ 3.2.1 ซึ่งจะ使得แนวทางการพัฒนานี้มีความพร้อมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติและเกิดผลสำเร็จได้จริง

จากผลการศึกษาและผลการวิเคราะห์ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนาการผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษโดยเลือกใช้แนวทางการพัฒนาร่วมกันทั้งการเพิ่มหรือขยายพื้นที่ปลูก การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต (เพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน) และการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ในลักษณะที่เป็นแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดกระบวนการผลิตหรือระบบการผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษเพื่อการส่งออกไปยังประเทศจีน โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1) กำหนดพื้นที่ดำเนินการ เป็นการชี้เป้าพื้นที่หรือจุดดำเนินการให้ชัดเจน คือใน 3 อำเภอที่เป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนา ได้แก่ อำเภอกันทรลักษ์ ขุนหาญ และอำเภอศรีรัตนะ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องเข้าไปสำรวจพื้นที่ สำรวจเกษตรกร และวิเคราะห์ชุมชน โดยใช้ระบบวิธีการทำงาน MRCF System เพื่อระบุว่าพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกทุเรียนและพิจารณาเลือกเป็นพื้นที่ที่จะเข้าไปดำเนินการเท่าไร อยู่ที่ไหน มีขอบเขตแค่ไหน มีเกษตรกรกี่ราย รวมถึงศักยภาพของพื้นที่และเกษตรกรในการปลูกทุเรียนว่าเป็นอย่างไร โดยแยกพื้นที่เป็น 2 กลุ่ม คือพื้นที่ที่มีการปลูกอยู่เดิม และพื้นที่ที่จะปลูกเพิ่มใหม่ ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ต้องจัดทำและซ้อนทับแผนที่ในมิติต่างๆ เพื่อกำหนดขอบเขตพื้นที่ 2 กลุ่มดังกล่าวให้ชัดเจน

2) กำหนดประเด็นการพัฒนา โดยวิเคราะห์เชิงลึกต่อเนื่องจากการกำหนดพื้นที่ดำเนินการ ว่าในแต่ละพื้นที่ แต่ละจุด หรือเกษตรกรแต่ละรายมีสภาพเป็นอย่างไร มีความต้องการหรือความคาดหวังอะไร มีประเด็นเน้นหนักที่จะต้องส่งเสริมหรือพัฒนาในเรื่องอะไรและจะต้องดำเนินการอย่างไร และผลสำเร็จที่คาดหวังให้เกิดขึ้นคืออะไร ซึ่งในพื้นที่ที่มีการปลูกอยู่เดิมและพื้นที่ที่จะปลูกเพิ่มใหม่มีประเด็นการพัฒนาที่แตกต่างกัน โดย

- พื้นที่ที่ปลูกอยู่เดิม มีประเด็นเน้นหนักในเรื่องการพัฒนาการผลิต เช่น การลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพ การผลิตนอกฤดู และการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เป็นต้น รวมถึงการรวมกันผลิต การสร้างความเข้มแข็งและขีดความสามารถในการประกอบกิจการของเกษตรกร/กลุ่ม และการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเป็นต้นแบบ

- พื้นที่ที่จะปลูกเพิ่มใหม่ มีประเด็นเน้นหนักในเรื่องการปรับเปลี่ยนจากพืชอื่น มาปลูกทุเรียน การถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการส่งเสริมการปลูกต่างๆ เช่น ระบบการปลูก ระบบน้ำ พันธุ์และการทดลองเปลี่ยนพันธุ์ ปัจจัยการผลิต และการปฏิบัติดูแลรักษาต่างๆ เป็นต้น รวมถึงการรวมกันผลิต และการพัฒนาการรวมกลุ่มของเกษตรกร

3) ออกแบบและวางแผนการส่งเสริมและพัฒนา จากข้อมูลที่ศึกษาและวิเคราะห์เชิงลึกนำมาใช้ในการออกแบบการพัฒนาในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับพื้นที่หรือจุดดำเนินการซึ่งรวมถึงระดับเกษตรกรแต่ละรายด้วย โดยแบ่งการดำเนินการเป็นระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว มี “Road Map” อย่างไร จะส่งต่อผลสำเร็จในแต่ละขั้นตอน แต่ละระดับ และแต่ละระยะอย่างไร เพื่อให้เกิดผลสำเร็จสุดท้ายตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาคั้งนี้ คือปริมาณผลผลิตทุเรียนศรีสะเกษเพิ่มขึ้น เป็นผลผลิตที่มีคุณภาพ และส่งออกได้มากขึ้น ต่อจากนั้นจึงจัดทำเป็นแผนปฏิบัติงาน โดยกำหนดรายละเอียดของกิจกรรมและขั้นตอน การดำเนินการ ผู้รับผิดชอบ กลุ่มเป้าหมาย ระยะเวลา สถานที่ และงบประมาณดำเนินการ และที่สำคัญต้องจัดทำเป็นแผนในลักษณะบูรณาการกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เบ็ดเสร็จ

ครบทุกด้าน และเกษตรกรได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ ทั้งนี้การกำหนดกิจกรรมการดำเนินงานต้องเป็นไปตามกลยุทธ์หลักที่กำหนดไว้

4) ดำเนินการตามแผน โดยมีกิจกรรมหลักในการดำเนินการซึ่งเป็นไปตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ ได้แก่

- การส่งเสริมการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่ จำนวน 3 แปลง ใน 3 อำเภอที่เป็นพื้นที่เป้าหมายดำเนินการ

- การส่งเสริมกลุ่มในแต่ละแปลงใหญ่ โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการขับเคลื่อนการดำเนินงานต่างๆ รวมถึงการควบคุมคุณภาพ

- การพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในแต่ละแปลงใหญ่ เพื่อเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดองค์ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะเกษตรกรสอนเกษตรกร

นอกจากนี้อาจกำหนดกิจกรรมอื่นๆ หรือกิจกรรมย่อยที่จำเป็นเพิ่มเติม ซึ่งในแปลงใหญ่แต่ละแปลงอาจมีรายละเอียดวิธีดำเนินการที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้การดำเนินการในทุกขั้นตอนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องปฏิบัติงานโดยใช้ระบบวิธีการทำงานรูปแบบ MRCF System เป็นหลัก

5) กลไกการบริหารจัดการ การที่จะดำเนินการให้เกิดผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับกลไกการบริหารจัดการในบางเรื่องเป็นพิเศษ ได้แก่

- ผู้จัดการพื้นที่ คือเกษตรกรอำเภอที่ทำหน้าที่เป็น “ผู้จัดการ” ในทุกๆ เรื่อง

- เกษตรกรแกนนำ คือเกษตรกรเจ้าของศูนย์เรียนรู้ และเกษตรกรรายอื่นๆ ที่มีศักยภาพและเตรียมที่จะเป็น “ผู้จัดการ” ต่อไปในอนาคต

- การบูรณาการร่วมกันของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงภาคเอกชนด้วย เนื่องจากการดำเนินงานในลักษณะเบ็ดเสร็จนี้ ไม่ใช่ภารกิจของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่เป็นเรื่องที่ทุกหน่วยงานต้องร่วมมือกัน

- การปฏิบัติงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรรูปแบบ MRCF System ซึ่งจะตอบสนองต่อการพัฒนาที่เฉพาะเจาะจงและตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น รวมถึงการใช้ศักยภาพของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

- กระบวนการทำงานสำคัญที่ต้องยึดถือไว้เป็นหลักในการดำเนินการ คือ กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการกลุ่ม ภายใต้หลักการสำคัญคือการส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนาเกษตรกรด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีความเข้มแข็ง และเกิดความมั่นคง และยั่งยืนในการพัฒนา

6) ระบบงาน โดยสรุปแล้วระบบงานตามแนวทางการพัฒนานี้ มี 3 ระบบงาน ซึ่งจะต้องเชื่อมโยงและประสานการทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ได้แก่

- ระบบการผลิต เป็นระบบงานหลัก เพื่อให้เกิดการผลิตตามเป้าหมายที่กำหนด โดยใช้หลักการตามนโยบายแปลงใหญ่และทฤษฎีการผลิต

- ระบบการเข้าถึงองค์ความรู้ เป็นระบบงานสนับสนุน เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการพัฒนาการผลิตโดยใช้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเป็นเครื่องมือ

- ระบบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เป็นระบบงานที่ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถเข้าไปปฏิบัติงานกับเกษตรกรในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้วิธีการทำงานรูปแบบ MRCF System

แนวทางการพัฒนาที่กล่าวมานี้ มุ่งเน้นการบริหารจัดการและขับเคลื่อนการดำเนินงานในส่วนของกระบวนการผลิต เพื่อให้เกิดการขยายพื้นที่ปลูก เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต (ทั้งในส่วนของ การเพิ่มผลผลิตต่อไร่และลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วย) และพัฒนาคุณภาพผลผลิต ซึ่งจะทำให้ทุเรียนศรีสะเกษสามารถส่งออกไปจีนได้เพิ่มมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีส่วนของด้านการตลาด คือส่วนกลางน้ำและปลายน้ำที่จะต้องนำมาเชื่อมโยงกับด้านการผลิตที่เป็นต้นน้ำด้วย ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

4.1.1 การวิเคราะห์ความเหมาะสมของการผลิตทุเรียนศรีสะเกษเพื่อการส่งออก

1) การศึกษาสภาพการเพาะปลูกทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ในปี 2557 จังหวัด ศรีสะเกษมีพื้นที่ปลูกทุเรียน 2,485 ไร่ ใน 3 อำเภอ และ 3 ตำบล พันธุ์ที่นิยมปลูกได้แก่ พันธุ์หมอนทอง ก้านยาว และชะนี โดยเฉลี่ยมีพื้นที่ปลูกรายละ 5 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษอยู่ในเกณฑ์ที่สูง ส่วนต้นทุนการผลิตนั้นยังไม่มีข้อมูลที่ชัดเจน แต่คาดว่าน่าจะอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากเกษตรกรมีการผลิตปัจจัยใช้เอง และใช้แรงงานในครัวเรือน เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกัน 3 กลุ่ม ใน 3 ตำบลที่มีการปลูกทุเรียน เพื่อบริหารจัดการการผลิตร่วมกัน เกษตรกรมีความรู้และประสบการณ์การปลูกและดูแลรักษาทุเรียนในระดับที่ดีพอสมควร มีภูมิปัญญาและเทคนิคการปฏิบัติรักษาที่มีการประยุกต์และพัฒนาขึ้นใช้ในสวนของตนเอง ปัญหาการผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษมีไม่มากนัก มีปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชอยู่บ้างแต่ไม่รุนแรง ทุเรียนศรีสะเกษเป็นทุเรียนที่มีคุณภาพดี มีความโดดเด่นเฉพาะตัว เก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงอายุที่เหมาะสม และส่วนใหญ่ผลิตตามมาตรฐาน GAP โดยกลุ่มจะคอยควบคุมการผลิตและการเก็บเกี่ยว และเน้นย้ำในเรื่องของการควบคุมคุณภาพ

2) ลักษณะการจำหน่ายและโอกาสทางการตลาดของทุเรียนศรีสะเกษ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ตกลงซื้อขายแบบเหมาสวน ทำให้เกษตรกรมีตลาดที่แน่นอนและได้ราคาสูง ผลผลิตทุเรียนของศรีสะเกษมีมากในช่วงปลายเดือนมิถุนายนไปจนถึงกลางเดือนกรกฎาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ผลผลิตจากภาคตะวันออกเกือบหมดแล้วและผลผลิตในภาคใต้ยังออกไม่มาก จึงส่งผลให้ทุเรียนศรีสะเกษมีราคาสูง ผลผลิตมากกว่า 80 % เป็นทุเรียนส่งออก โดยส่งไปยังประเทศจีนเป็นหลัก ตลาดทุเรียนในจีนนั้นมีอุปสงค์สูงมาก ทุเรียนจากประเทศไทยเป็นที่นิยมของผู้บริโภคชาวจีนและมีคู่แข่งน้อย จึงมีโอกาสที่จะขยายตลาดในจีนได้อีกมาก แต่ต้องสร้างภาพลักษณ์ของทุเรียนไทยให้ดี ทำให้เป็นสินค้าระดับพรีเมียม และสร้างความเข้มแข็งด้านคุณภาพ

4.1.2 วิธีการที่จะทำให้ทุเรียนศรีสะเกษส่งออกไปประเทศจีนได้เพิ่มมากขึ้น

1) การศึกษานโยบายและทิศทางการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตร พบว่ามีนโยบายและทิศทางการพัฒนาที่จะต้องนำมาประกอบการพิจารณา ได้แก่ (1) นโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) ซึ่งพื้นที่ของจังหวัดศรีสะเกษที่อยู่ในเขตความเหมาะสมสำหรับการปลูกทุเรียน คือพื้นที่อำเภอกันทรลักษ์ใน 6 ตำบล (2) นโยบายการส่งเสริมการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่ ซึ่งแปลงใหญ่ทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษอยู่ที่หมู่ 7 ตำบลตระกาจ อำเภอกันทรลักษ์ (3) การดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ซึ่งจังหวัดศรีสะเกษมีศูนย์เรียนรู้ที่มีทุเรียนเป็นสินค้าหลักจำนวน 1 ศูนย์ คือศูนย์เรียนรู้ที่หมู่ 7 ตำบลตระกาจ อำเภอ

กันทรลักษณ์ ซึ่งเป็นจุดเดียวกับแปลงใหญ่การผลิตทุเรียน (4) วิธีการทำงานส่งเสริมการเกษตรรูปแบบ MRCF System ซึ่งเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในทุกพื้นที่รวมทั้งจังหวัด ศรีสะเกษด้วย และ (5) กระบวนการผลิตและมาตรฐานสินค้าเกษตร ซึ่งจะต้องทำการผลิตสินค้าให้ เป็นไปตามมาตรฐานและกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ในการผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษเพื่อการส่งออกไปยังจีนนั้นมีจุดแข็ง (Strength) และโอกาส (Opportunity) สูงมาก โดยเลือกใช้กลยุทธ์หลัก 3 กลยุทธ์ คือ (1) การเพิ่มปริมาณการผลิต (2) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต คือเพิ่มผลผลิตต่อไร่และลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วย และ (3) การพัฒนาคุณภาพผลผลิต ทั้งนี้มีกลไกสำคัญ 2 กลไก ที่ต้องนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินงานคือ กระบวนการกลุ่ม โดยพัฒนากลุ่มหรือองค์กรเกษตรกรให้เข้มแข็งและมีขีดความสามารถในการผลิตและบริหารจัดการการผลิตและการตลาดในทุกขั้นตอน และกระบวนการเรียนรู้ โดยพัฒนาองค์ความรู้และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้เกษตรกรใช้องค์ความรู้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ สำหรับการวิเคราะห์ จุดอ่อน (Weakness) และอุปสรรค (Threat) นั้น พบว่ามีไม่มากนักและไม่ใช่ประเด็นสำคัญที่จะส่งผลต่อการพัฒนาการผลิต ซึ่งกลยุทธ์ที่เลือกใช้ดังกล่าวข้างต้นเพียงพอที่จะรองรับสภาพแวดล้อมเชิงลบเหล่านี้ได้

3) การวิเคราะห์เพื่อกำหนดปริมาณการผลิต พบว่า สามารถเพิ่มปริมาณการผลิต ทุเรียนศรีสะเกษได้อีกมาก เนื่องจากความต้องการในตลาดจีนยังมีอยู่สูง สำหรับการวิเคราะห์เพื่อกำหนดพื้นที่การผลิต พบว่า ยังไม่มีความชัดเจนในการที่จะกำหนดพื้นที่ที่มีศักยภาพในการผลิต จำเป็นต้องมีการทบทวนพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกทุเรียนในจังหวัดศรีสะเกษใหม่ ส่วนการวิเคราะห์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและพัฒนาคุณภาพผลผลิตทุเรียน พบว่าผลผลิตต่อไร่ของ ทุเรียนศรีสะเกษอยู่ในเกณฑ์ที่สูง ต้นทุนการผลิตคาดว่าค่อนข้างต่ำ และคุณภาพของผลผลิตอยู่ในระดับที่ดี สามารถส่งออกได้จำนวนมากเป็นปกติอยู่แล้ว การที่จะพัฒนาในเรื่องเหล่านี้ต้องเข้าไป วิเคราะห์และกำหนดประเด็นส่งเสริมเน้นหนักและออกแบบการพัฒนาเป็นการเฉพาะของเกษตรกร แต่ละรายหรือแต่ละกลุ่ม โดยมีหลักการสำคัญ คือ เกษตรกรต้องใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสม และต้องมีระบบในการควบคุมกำกับการผลิตและการจัดการผลผลิต ซึ่งทั้ง 2 เรื่องนี้ สามารถดำเนินการได้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม และกระบวนการเรียนรู้ ผ่านช่องทางของศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และการส่งเสริมการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่

4) การกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดกระบวนการผลิตหรือระบบการผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษเพื่อการส่งออกไปยังประเทศจีน สรุปได้เป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) กำหนดพื้นที่ดำเนินการ เป็นการชี้เป้าพื้นที่หรือจุดดำเนินการให้ชัดเจน โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องเข้าไปสำรวจพื้นที่ สำรวจเกษตรกร และวิเคราะห์ชุมชนเพิ่มเติม (2) กำหนดประเด็นการพัฒนา โดยวิเคราะห์เชิงลึกว่าในแต่ละพื้นที่หรือจุดดำเนินการหรือเกษตรกรแต่ละรายนั้นมีประเด็นเน้นหนักที่จะต้องส่งเสริมหรือพัฒนาในเรื่องอะไร จะต้องดำเนินการอย่างไร และผลสำเร็จที่คาดหวังให้เกิดขึ้นคืออะไร (3) ออกแบบและวางแผนการส่งเสริมและพัฒนา โดยแบ่งการดำเนินงานเป็นระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว กำหนด Road Map และจัดทำแผนปฏิบัติงานในลักษณะบูรณาการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เบ็ดเสร็จ ครบทุกด้าน และเกษตรกรได้รับประโยชน์อย่าง

เต็มที่ และ (4) ดำเนินการตามแผน โดยมีกิจกรรมหลักในการดำเนินการซึ่งเป็นไปตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ ได้แก่ การส่งเสริมการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่ การส่งเสริมกลุ่มในแต่ละแปลงใหญ่ และการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในแต่ละแปลงใหญ่

5) กลไกการบริหารจัดการที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ผู้จัดการพื้นที่ เกษตรกรแกนนำ การบูรณาการ และการปฏิบัติงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรรูปแบบ MRCF System โดยกระบวนการทำงานสำคัญที่ต้องยึดถือไว้เป็นหลักในการดำเนินการ คือ กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการกลุ่ม ภายใต้หลักการสำคัญคือการส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนาเกษตรกรด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีความเข้มแข็ง และเกิดความมั่นคงและยั่งยืนในการพัฒนาสำหรับระบบงานตามแนวทางการพัฒนานี้มี 3 ระบบงาน ที่จะต้องเชื่อมโยงและประสานการทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ได้แก่ ระบบการผลิต ระบบการเข้าถึงองค์ความรู้ และระบบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การพัฒนาการผลิตทุเรียนศรีสะเกษให้มีปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้น คุณภาพดีขึ้น และเกษตรกรมีกำไรสูงสุด ควรเลือกใช้แนวทางการพัฒนาหลายแนวทางร่วมกันได้แก่ การเพิ่มหรือขยายพื้นที่ปลูก การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต (เพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน) และการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ในลักษณะที่เป็นแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดกระบวนการผลิตหรือระบบการผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษเพื่อการส่งออกไปยังประเทศจีน

2) การที่จะพัฒนาสินค้าเกษตรให้ประสบความสำเร็จในตลาดต่างประเทศนั้น จำเป็นที่จะต้องร่วมมือร่วมใจกันของบุคลากรทั้งด้านการเกษตร ด้านการพาณิชย์ และด้านการต่างประเทศ ทั้งในส่วนของภาครัฐ และผู้ประกอบการ โดยต้องส่งเสริมการขาย สร้างความนิยม และสร้างให้เกิดเป็นตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับ ซึ่งการที่จะดำเนินการในลักษณะนี้ได้ ในกรณีของจังหวัดศรีสะเกษที่มีขอบเขตพื้นที่เป็นการเฉพาะในจังหวัดเดียวนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องเป็น “เจ้าภาพหลัก” ในการประสานเชื่อมโยงทุกภาคส่วนและขับเคลื่อนการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายผลสำเร็จร่วมกัน

3) การศึกษาครั้งนี้ มุ่งเน้นที่ด้านการผลิตเป็นสำคัญ มีส่วนของด้านการตลาดบ้างเพียงเล็กน้อย แต่การที่จะทำให้ผลผลิตทุเรียนที่ผลิตได้ในปริมาณที่เพิ่มขึ้น คุณภาพดีขึ้น และมีต้นทุนที่ต่ำลงไปถึงมือผู้บริโภคชาวจีนได้ในสภาพที่ดีน่ารับประทาน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยด้านการตลาดและระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพเป็นสำคัญ ดังนั้นจังหวัดศรีสะเกษจึงควรทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในส่วนของการตลาดและระบบโลจิสติกส์ ซึ่งจะทำได้แนวทางที่สมบูรณ์ในการพัฒนาการผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษให้สามารถส่งออกไปยังประเทศจีนได้เพิ่มมากขึ้น

4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

1) แนวทางการพัฒนาตามที่ได้วิเคราะห์และกำหนดไว้ในผลการศึกษานี้ อยู่บนพื้นฐานของนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และระบบวิธีการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรที่มีแผนงาน โครงการ และงบประมาณรองรับอยู่ส่วนหนึ่งแล้ว ดังนั้น สำนักงานเกษตร

จังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติในระดับพื้นที่ที่สามารถนำแนวทางการพัฒนานี้ไปใช้ขับเคลื่อนการดำเนินงานได้โดยตรง ซึ่งมีหลายเรื่องที่จังหวัดศรีสะเกษได้ดำเนินการอยู่แล้ว เช่น การสร้างตราสินค้า “ทุเรียนศรีสะเกษ” การจัดเทศกาลผลไม้ และความพยายามในการเชื่อมโยงตลาด ซึ่งเป็นการเหมาะสมและควรดำเนินการต่อไป แต่อย่างไรก็ตามจำเป็นที่จะต้องทบทวนและให้ความสำคัญที่ “ต้นน้ำ” คือกระบวนการผลิตของเกษตรกรให้มาก เพราะเป็นรากฐานในการพัฒนาการผลิตเพื่อการส่งออก และต้องขับเคลื่อนในเชิงของระบบการบริหารจัดการ และมีการถอดบทเรียนเพื่อสร้างเป็นรูปแบบของการพัฒนาที่สามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาในพื้นที่อื่นหรือสินค้าเกษตรชนิดอื่นได้ต่อไป

2) จากผลการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ในเรื่องการกำหนดพื้นที่การผลิตพบว่า การกำหนดขอบเขตพื้นที่ความเหมาะสมสำหรับการปลูกทุเรียนในจังหวัดศรีสะเกษยังไม่มีชัดเจน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสำรวจ ตรวจสอบ และกำหนดพื้นที่ที่มีขีดความสามารถหรือมีศักยภาพ ในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตทุเรียนในจังหวัดศรีสะเกษให้ชัดเจนและตรงกับสภาพความเป็นจริง รวมทั้งควรจะต้องสำรวจเกษตรกรในเรื่องความรู้ ทักษะ และแนวโน้มการยอมรับที่จะปรับเปลี่ยน ไปปลูกทุเรียน รวมถึงศักยภาพด้านอื่นๆ ของเกษตรกรด้วย เช่น ทุน แรงงาน ประสบการณ์ โครงสร้างพื้นฐาน ปัจจัยการผลิต เครื่องจักร/เครื่องมือการเกษตร แหล่งน้ำ ระบบน้ำ โรงเรือน ฯลฯ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีความจำเป็นต้องใช้ในการกำหนดเป้าหมายและวางแผนในการดำเนินการต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. เขตเหมาะสมสำหรับการปลูกเงาะ ทุเรียน มังคุด มะพร้าว และกาแฟ. กรุงเทพมหานคร, 2556.
- กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. เกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2545.
- กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. นโยบายและแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2556.
- คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา. รายงานการพิจารณาศึกษาเรื่องแนวทางในการพัฒนาผลไม้ไทยอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ทุเรียน เงาะ มังคุด ลองกอง. สำนักงานการการ 1 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- คณะอนุกรรมการเตรียมความพร้อมภาคการเกษตรสู่ประชาคมอาเซียน. โอกาสสินค้าเกษตรไทยสู่อาเซียน. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2556.
- ชลิต มานิตยกุล. ปัญหาและทางออกของผลไม้ไทยเข้าสู่จีน. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 1 กระทรวงการต่างประเทศ, 2552.
- วชิรวิชัย เหลืองทอง. การศึกษาศักยภาพการส่งออกทุเรียนไทยสู่ประเทศจีน ฮองกง และอินโดนีเซีย. รายงานการศึกษาในกระบวนวิชา 751409 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2556.
- ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยระบบ Logistics และ Supply Chain ผลไม้และผลิตภัณฑ์เพื่อขยายตลาดส่งออกในประเทศในเอเชีย ปี 2552 (กรณีศึกษาเส้นทาง R3E และ R3W). คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2553.
- _____. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาการขยายตลาดผลไม้สดไทยไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีนภายใต้การเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2555.

บทความ

- อัจฉรา จิตตาดากร และคณะ. การเตรียมความพร้อมของภาคไม้ผลเพื่อรองรับผลกระทบจากข้อตกลงเขตการค้าเสรี, เรียบเรียงโดย จันทมร สีหาบุญลี. เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 11, 119 (กรกฎาคม 2555): 6-10.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กาญจนา สวางวงศ์วาน. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กับการผลิตทางการเกษตร [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: e-book.ram.edu/e-book/e/EC382(50)/EC382-3(50).pdf [21 มิถุนายน 2558].

ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน. มารู้จักขั้นตอนส่งออกสินค้าไปจีนกันเถอะ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/articles/detail.php?IBOCK_ID=70&SECTION_ID=12771&ELEMENT_ID=12771 [29 พฤษภาคม 2558].

สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์. รายการคืนความสุขให้คนในชาติ วันศุกร์ที่ 29 สิงหาคม 2557 [ออนไลน์]. 2557. แหล่งที่มา: <http://thainews.prd.go.th> [6 มิถุนายน 2558].

_____. รายการคืนความสุขให้คนในชาติ วันศุกร์ที่ 3 ตุลาคม 2557 [ออนไลน์]. 2557. แหล่งที่มา: <http://thainews.prd.go.th> [6 มิถุนายน 2558].

_____. รายการคืนความสุขให้คนในชาติ วันศุกร์ที่ 24 ตุลาคม 2557 [ออนไลน์]. 2557. แหล่งที่มา: <http://thainews.prd.go.th> [6 มิถุนายน 2558].

_____. รายการคืนความสุขให้คนในชาติ วันศุกร์ที่ 10 เมษายน 2558 [ออนไลน์]. 2558. แหล่งที่มา: <http://thainews.prd.go.th> [6 มิถุนายน 2558].

_____. รายการคืนความสุขให้คนในชาติ วันศุกร์ที่ 17 เมษายน 2558 [ออนไลน์]. 2558. แหล่งที่มา: <http://thainews.prd.go.th> [6 มิถุนายน 2558].

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. การศึกษาการตลาดทุเรียนเพื่อพัฒนาการส่งออก กรณีศึกษา: ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน [ออนไลน์]. 2545. แหล่งที่มา: www1.nrct.go.th/downloads/130803conclude.doc [8 มิถุนายน 2558].

สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน). Codex รับรองมาตรฐานทุเรียน ชูเป็นมาตรฐานระหว่างประเทศ [ออนไลน์]. 2557. แหล่งที่มา: <http://www.arda.or.th/addrss-detail.php?id=360> [8 มิถุนายน 2558].

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. มาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 3-2556 ทุเรียน [ออนไลน์]. 2556. แหล่งที่มา: www.acfs.go.th/standard/download/DURIAN_new.pdf [8 มิถุนายน 2558].

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. ปริมาณและมูลค่าการส่งออกทุเรียนรายเดือน [ออนไลน์]. 2557. แหล่งที่มา: http://www.oae.go.th/fruit_report/export_import/export_result.php [8 มิถุนายน 2558].

อื่นๆ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. นโยบายและแนวคิดรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายปิติพงศ์ พิ๋งบุญ ญ อยู่ธาดา). เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามนโยบายสำคัญปี 2558 วันที่ 15 ธันวาคม 2557 ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ กรุงเทพมหานคร. (โรเนียว).

- กรมส่งเสริมการเกษตร. การดำเนินงานโครงการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning). เอกสารประกอบการประชุม วันที่ 18 พฤศจิกายน 2557 ณ ห้องประชุม กรมส่งเสริมการเกษตร กรุงเทพมหานคร. (โรเนียว).
- _____. การดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่. เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ วันที่ 7 เมษายน 2558 ณ โรงแรมเอปี่น่าเฮ้าส์ กรุงเทพมหานคร. (โรเนียว).
- _____. การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วม. เอกสารประกอบชุดวิชา บทเรียนรูปแบบออนไลน์ (e-Learning) เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร, 2555. (โรเนียว).
- _____. คู่มือการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ ปีงบประมาณ 2558, 2558. (โรเนียว).
- _____. คู่มือการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร. 2557. (โรเนียว).
- สำนักงานเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ. Product Champion พี่ชเศรษฐกิจใหม่จังหวัดศรีสะเกษ. 2558. (โรเนียว).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ประเด็นสัมภาษณ์

ประเด็นสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ สำนักงานเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ และเกษตรอำเภอ

1. ความเป็นมา
2. สถานการณ์การผลิต
3. สภาพพื้นที่
4. การรวมกลุ่มของเกษตรกร
5. การบริหารจัดการการผลิตและการตลาด
6. การขายผลผลิตของเกษตรกร
7. ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับ
8. การส่งเสริมและพัฒนาของจังหวัด
9. โอกาสทางการตลาด
10. ปัญหาและอุปสรรค
11. การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคของการผลิตทุเรียนเพื่อส่งออก

ประเด็นสัมภาษณ์รองกงสุลใหญ่ สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเซี่ยเหมิน สาธารณรัฐประชาชนจีน

1. ตลาดทุเรียนในประเทศไทย
2. รสนิยมการบริโภคทุเรียน
3. จุดอ่อนของทุเรียนไทยในตลาดจีน
4. คู่แข่งทุเรียนไทย
5. โอกาสของการขยายตลาดทุเรียนในจีน
6. เส้นทางขนส่งทุเรียนเข้าจีน
7. ประเด็นพัฒนาเพื่อให้ส่งออกได้มากขึ้น
 - 7.1 คุณภาพ
 - 7.2 ผลผลิตกระจายออกสู่ตลาดตลอดทั้งปี
 - 7.3 สร้างความรู้จัก/ส่งเสริมการขาย

ภาคผนวก ข
แบบวิเคราะห์และประเมินศูนย์เรียนรู้ฯ ต้นแบบระดับเขต

สสข. จังหวัด อำเภอ ตำบล

ชื่อเกษตรกรเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ :

บ้านเลขที่ ชื่อหมู่บ้าน..... หมู่ที่ ตำบล

ชื่อเกษตรตำบล : โทรศัพท์มือถือ

ชื่อเกษตรอำเภอ : โทรศัพท์มือถือ

ประเด็น	น้ำหนัก	ระดับคะแนน					คำอธิบายเพิ่มเติม
		1	2	3	4	5	
1. ความพร้อมของเจ้าหน้าที่							
1.1 ระดับจังหวัด							
1.2 ระดับอำเภอ							
1.3 ระดับตำบล							
2. ความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนา							
3. องค์ประกอบของศูนย์							
3.1 เกษตรกรเจ้าของศูนย์							
- องค์กรความรู้ในตัว							
- เป็นต้นแบบได้							
- การนำเสนอ/อธิบาย							
- บุคลิก/ท่าทาง							
- สถานะทางสังคม/ศก.							
3.2 แปลงเรียนรู้							
- ตอบโจทย์เพิ่มประสิทธิภาพ							
- สภาพแปลงคู่มือ							
- ใช้ฝึกปฏิบัติได้							
3.3 หลักสูตรการเรียนรู้							
- มีการกำหนดหลักสูตร							
- มีแผนการเรียนรู้							
- สอดคล้องการเพิ่มประสิทธิภาพ							
- กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม							
- ต่อเนื่อง/ตลอดฤดูการผลิต							
3.4 ฐานการเรียนรู้							
- สอดคล้องหลักสูตร							
- สภาพตัวฐานเรียนรู้							
- องค์กรความรู้/ข้อมูล/สื่อ							
- วัสดุ/อุปกรณ์/ของจริง							

ประเด็น	น้ำหนัก	ระดับคะแนน					คำอธิบายเพิ่มเติม
		1	2	3	4	5	
4. ความพร้อมของสถานที่							
- เส้นทาง/สภาพถนนเข้าสู่ศูนย์							
- ที่จอดรถใกล้เคียง							
- ความกว้างขวางภายในศูนย์							
- ภูมิทัศน์							
- สภาพห้องอบรม							
- โต๊ะ/เก้าอี้/อุปกรณ์ในห้องอบรม							
5. ตัวตนของศูนย์							
5.1 Story /ความน่าสนใจ							
5.2 หลักคิด/เจตนารมณ์							
5.3 ความโดดเด่น/จุดขาย							
6. การบริหารจัดการ							
6.1 บุคลากรหลายหน่วยงาน							
6.2 การจัดองค์กร/บุคลากร							
6.3 เป้าหมาย/ทิศทาง (วิสัยทัศน์)							
6.4 การขึ้นนำ/ภาวะผู้นำ							
7. การตอบโจทย์							
7.1 การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต							
7.2 เศรษฐกิจพอเพียง							
7.3 การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า							
7.4 การพัฒนาร่วมกันในหมู่บ้าน/ชุมชน							
7.5 โครงการพระราชดำริ/ศูนย์ศึกษาฯ							
8. ผลงาน							
8.1 การจัดการเรียนรู้/ดูงานในศูนย์							
8.2 เป็นวิทยากรภายนอก							
8.3 การปฏิบัติตามในชุมชน							
8.4 คนได้รับประโยชน์มาก/น้อยแค่ไหน							
8.5 การยอมรับในชุมชน							
9. ความพร้อม/เป็นไปได้อย่างสมบูรณ์							

ภาคผนวก ค ข้อมูลทางวิชาการเรื่องทุเรียน

ทุเรียน (Durian) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Durio zibethinus* Murray เป็นไม้ยืนต้นไม่ผลัดใบ ทรงพุ่มแผ่กว้าง อาจสูงได้ถึง 20 - 40 เมตร แต่ต้นที่ปลูกจากการเสียบยอดจะสูง 8 - 12 เมตร ผลของทุเรียนมีเปลือกหนา มีหนามแหลมแข็งเป็นรูปปริมาตร ทรงของผลทุเรียนมีหลายรูปแบบแล้วแต่ชนิดพันธุ์ของทุเรียน เนื้อของทุเรียนมีสีจําปาหรือเนื้อสีเหลืองอ่อน ขึ้นอยู่กับสภาพของดินและพันธุ์ของทุเรียน

ทุเรียน เป็นไม้ผลยืนต้นขนาดใหญ่ เจริญเติบโตและให้ผลผลิตได้ดีในเขตที่มีสภาพอากาศร้อนชื้น อุณหภูมิที่เหมาะสมประมาณ 10 - 46 องศาเซลเซียส มีปริมาณน้ำฝนไม่น้อยกว่า 2,000 มิลลิเมตรต่อปี มีการกระจายตัวของฝนดี ความชื้นสัมพัทธ์ของอากาศสูงประมาณ 75 - 85 เปอร์เซ็นต์ ดินมีค่าความเป็นกรดเป็นด่าง (pH) ประมาณ 5.5 - 6.5

ทุเรียนที่ปลูกในประเทศไทยแบ่งตามลักษณะของผลสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มกบ มี 46 พันธุ์ 2) กลุ่มลวง มี 12 พันธุ์ เช่น ชะนี 3) กลุ่มก้านยาว มี 8 พันธุ์ เช่น ก้านยาว 4) กลุ่มกำป็น มี 13 พันธุ์ เช่น หมอนทอง 5) กลุ่มทองย้อย มี 14 พันธุ์ และ 6) กลุ่มเบ็ดเตล็ด มี 81 พันธุ์ เช่น กระจุกทอง นกกระจิบ หลงลับแล พวงมณี สำหรับพันธุ์ที่เป็นพันธุ์ส่งเสริม ได้แก่ พันธุ์ชะนี หมอนทอง ก้านยาว และพันธุ์กระจุก

สภาพดิน ควรเป็นดินร่วน ดินร่วนปนทราย ดินเหนียวปนทรายที่มีการระบายน้ำได้ดี และมีหน้าดินลึก เพราะทุเรียนเป็นพืชที่อ่อนแอต่อสภาพน้ำขัง ต้องมีแหล่งน้ำจัดให้ต้นทุเรียนได้เพียงพอตลอดทั้งปี หากปลูกในพื้นที่ที่มีอากาศแห้งแล้ง พื้นที่ที่มีอากาศร้อนจัดเย็นจัด และมีลมแรง จะพบปัญหาใบไหม้หรือใบร่วง ทำให้ต้นทุเรียนไม่เจริญเติบโตหรือเติบโตช้าให้ผลผลิตช้าและน้อย

การเตรียมพื้นที่ ต้องปรับพื้นที่ให้ราบไม่ให้มีแอ่งที่น้ำท่วมขังได้ และถ้าเป็นไปได้ควรปรับเป็นเนินลูกฟูกเพื่อปลูกทุเรียนบนสันเนิน ระยะห่างระหว่างต้นและระหว่างแถว 8 - 10 X 8 - 10 เมตร ปลูกทุเรียนได้ประมาณ 16 - 25 ต้นต่อไร่ การปลูกทุเรียนสามารถทำได้ทั้งการขุดหลุมปลูก ซึ่งเหมาะกับพื้นที่ที่ค่อนข้างแล้ง และการปลูกโดยไม่ต้องขุดหลุม (ปลูกแบบนั่งแท่นหรือยกโคก) เหมาะกับพื้นที่ฝนตกชุก และควรมีการพรางแสงให้กับต้นทุเรียนที่ปลูกใหม่ด้วยตาข่ายพรางแสง หรือทางมะพร้าว หรือปลูกไม้ที่ไทร้ร่มเงา เช่น กล้าย เป็นต้น สำหรับฤดูปลูก หากมีระบบการให้น้ำควรปลูกในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน แต่ถ้าไม่สามารถดูแลเรื่องน้ำได้ควรปลูกในช่วงต้นฤดูฝน

ศัตรูที่สำคัญของทุเรียน ได้แก่ โรครากเน่าโคนเน่า โรคราใบติด โรคราสีชมพู เพลี้ยไก่แจ้ไรแดง หนอนเจาะผล หนอนเจาะเมล็ดทุเรียน เพลี้ยแป้ง และโรคผลเน่า

ต้นทุเรียนที่พร้อมออกดอกคือ ต้นทุเรียนที่ผ่านการเจริญเติบโตทางกิ่งก้านสาขา โดยมีการแตกใบอ่อนมาแล้วอย่างน้อย 1 ชุด มีการสะสมอาหารเพียงพอ มีปริมาณใบมากเพียงพอ ซึ่งสังเกตได้โดยเมื่อมองจากใต้ต้นขึ้นไปจะเห็นช่องว่างระหว่างใบในทรงพุ่มไม่เกินร้อยละ 40 ของพื้นที่ผิวทรงพุ่ม ใบส่วนมากหรือทั้งหมดเป็นใบแก่ สมบูรณ์ สีเขียวเข้มเป็นมัน กิ่งของแต่ละยอดเริ่มแก่ สังเกตได้ชัดเจนว่ายอดตั้งขึ้นเกือบทุกยอด และเมื่อสภาพแวดล้อมเหมาะสมต่อการออกดอก คือมีช่วงฝนทิ้งช่วง 10 - 14 วัน อุณหภูมิและความชื้นของอากาศค่อนข้างต่ำ จะทำให้ต้นทุเรียนออกดอกได้มาก

สม่ำเสมอทั่วทั้งต้น และเป็นดอกกรุ่นเดียวกัน ซึ่งจะสะดวกและง่ายต่อการจัดการเพื่อให้มีการติดผล การตัดแต่งผล การไว้ผลเพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิต และการปรับปรุงคุณภาพผลผลิต แต่ถ้าสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอหรือไม่ค่อยเหมาะสม ต้นทุเรียนก็จะออกดอกในปริมาณน้อย และเป็นดอกหลายรุ่น หลักการสำคัญคือการจัดการให้ผลอ่อนมีการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ไม่มีการชะงักหรือชะลอการพัฒนาอันเนื่องมาจากสาเหตุต่างๆ เช่น การส่งธาตุอาหารไปเลี้ยงผลอ่อนไม่เพียงพอ การขาดน้ำ หรือสาเหตุอื่นๆ

ในอดีตประเทศไทยสามารถผลิตทุเรียนออกสู่ตลาดได้ประมาณ 4 เดือนต่อปี เริ่มจากเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน ซึ่งเป็นผลผลิตที่ผลิตได้ในภาคตะวันออก แล้วต่อช่วงฤดูการผลิตโดยผลผลิตจากภาคใต้ ระหว่างเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม แต่ในปัจจุบันประเทศไทยมีการผลิตทุเรียนออกสู่ตลาดได้ประมาณ 9 เดือนต่อปี เริ่มจากเดือนกุมภาพันธ์ - ตุลาคม โดยแบ่งการผลิตเป็นลักษณะต่างๆ ดังนี้

- ทุเรียนก่อนฤดู เป็นการเร่งให้ทุเรียนออกดอกและเก็บเกี่ยวได้ในช่วงก่อนที่ผลผลิตตามฤดูกาลปกติจะออกสู่ตลาด โดยการฉีดพ่นต้นทุเรียนด้วยสารแพกโคลบิวทราโซล
- ทุเรียนล่า เป็นการควบคุมให้ผลทุเรียนสุกแก่เก็บเกี่ยวได้ในช่วงปลายฤดู โดยใช้เทคนิคการยืดเวลาสุกแก่ของผล การทำลายดอกกรุ่นแรก หรือการเลื่อนการออกดอกกรุ่นแรก
- ทุเรียนทวาย คือทุเรียนที่ทยอยสุกแก่ออกสู่ตลาดตลอดทั้งปี โดยการใช้สารแพกโคลบิวทราโซลราดดิน และการจัดการการผลิตด้านต่างๆ ควบคุมไปด้วย เช่น การตัดแต่งกิ่ง การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ และการอารักขาพืชด้านโรคและแมลง

การเก็บเกี่ยวทุเรียนจะเลือกเฉพาะผลทุเรียนแก่แล้วเท่านั้น โดยสังเกตจากลักษณะของผล และการนับอายุ ซึ่งลักษณะผลแก่ดูจากสีเปลือกจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลหรือสีเขียวแกมเทา ก้านผลมีสีเข้มขึ้น สาก และตรงรอยต่อจะบวมใหญ่ ปลายหนามแห้งมีสีน้ำตาล รอยแยกบนพูจะเห็นได้ชัดเจน เมื่อตัดขั้วผลหรือปลิงออกจะพบน้ำใสๆ ชิมดูจะมีรสหวาน เคาะเปลือกหรือกรีดหนามจะมีเสียงดังหลวมๆ ส่วนการนับอายุจะนับจำนวนวันหลังจากดอกบานจนถึงวันที่ผลแก่พร้อมที่จะเก็บเกี่ยวได้ ซึ่งจะแตกต่างกันในแต่ละพันธุ์ และอาจจะคลาดเคลื่อนได้เล็กน้อย ขึ้นกับอุณหภูมิ ฝน และความชื้น

ภาคผนวก ง นโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning)

นโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม หรือที่เรียกกันว่า Zoning นั้น เป็นนโยบาย และทิศทางการพัฒนาการเกษตรที่ยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง โดยยึดหลักการส่งเสริมให้เกษตรกรทำการผลิตสินค้าเกษตรตามศักยภาพของพื้นที่ที่ได้มีการประกาศเขตความเหมาะสมสำหรับการผลิตสินค้าแต่ละชนิด

นโยบายนี้ เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล และ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวถึงเรื่องนี้หลายครั้งในรายการคืนความสุขให้คนในชาติ ที่ออกอากาศเป็นประจำทุกคืนวันศุกร์ ดังเช่น “โครงการนำร่องโซนนิ่งพื้นที่การเกษตร เพื่อให้มีการปลูกพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ปริมาณน้ำ และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ทั้งนี้จะต้องขอความร่วมมือจากภาคเอกชน ภาคธุรกิจต่างๆ ด้วย ประชาชนทุกๆ คนก็ต้องร่วมมือ และเกษตรกรทุกคนต้องให้ความร่วมมือ กับรัฐด้วย” และ”ในเรื่องของการปรับเปลี่ยนพื้นที่ทางการเกษตร พื้นที่ใดมีสภาพแวดล้อม ดิน น้ำ เหมาะสมกับพืชชนิดใด หน่วยงานของรัฐต้องเข้าไปช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ให้ความรู้ และการฝึกอบรม อย่างรอให้เกิดปัญหา ต้องเร่งเข้าไปดำเนินการตั้งแต่การจัดสรรพื้นที่ปลูก ไปจนถึง การดูแลตลาดให้กับเกษตรกรด้วย กรณีที่เปลี่ยนเป็นพืชอย่างอื่น เราก็ไม่ได้บังคับใครทั้งสิ้น เป็นการพัฒนาพื้นที่ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า พื้นที่น้อยผลผลิตมาก อะไรทำนองนั้น”

การกำหนดเขตความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืชหรือผลิตสินค้าเกษตรนั้น วิเคราะห์จาก ปัจจัยแวดล้อมหลายๆ ด้าน ที่มีผลต่อการผลิตพืชหรือสินค้าเกษตรแต่ละชนิด ได้แก่การวิเคราะห์ ความเหมาะสมของที่ดินกับปัจจัยความต้องการของพืชแต่ละชนิดตามสภาพที่มีการเพาะปลูกจริง ร่วมกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น เขตป่าไม้ตามกฎหมาย เขตพื้นที่ชลประทาน เป็นต้น และจัดทำ เป็นประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การประกาศเขตความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืชหรือผลิตสินค้าเกษตรแต่ละชนิด ไม่ได้ เป็นมาตรการบังคับว่าเกษตรกรจะต้องผลิตหรือไม่ผลิตสินค้าดังกล่าวในพื้นที่ที่กำหนด แต่เป็น มาตรการตามความสมัครใจของเกษตรกรที่จะปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามก็ได้ ซึ่งมาตรการใน ลักษณะนี้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่จะต้องชี้แจงทำความเข้าใจกับเกษตรกร ในเรื่องข้อดี-ข้อเสีย และทางเลือกในการผลิตสินค้าเกษตรอื่น รวมทั้งต้องวิเคราะห์ความสมดุลระหว่างปริมาณความ ต้องการซื้อ (Demand) กับปริมาณความต้องการขาย (Supply) เพื่อประกอบการตัดสินใจของ เกษตรกร คือเป็นไปตามหลักความต้องการของเกษตรกร ไม่ใช่การบังคับ

เขตความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืชหรือผลิตสินค้าเกษตรนี้ เป็นข้อมูลสำคัญที่ใช้เพื่อ ประกอบการตัดสินใจในการส่งเสริมการผลิตให้เหมาะสมกับพื้นที่ คือสามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่ม ปริมาณและคุณภาพผลผลิต รวมทั้งสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ทั้งในเชิงปริมาณ คุณภาพ และราคา ไม่มีผลผลิตส่วนเกินในพื้นที่ สามารถรักษาเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตร ในภาพรวมได้ นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐยังสามารถเข้าไปส่งเสริม สนับสนุน ดูแล และช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ อย่างเฉพาะเจาะจงและตรงจุดตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น โดยที่เกษตรกรมีส่วนในการพิจารณาและ

ตัดสินใจร่วมกับเจ้าหน้าที่ในการนำเขตความเหมาะสมดังกล่าวไปปฏิบัติในระดับพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในระยะยาว

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศเขตความเหมาะสมในส่วนของการปลูกพืชแล้ว 13 ชนิดพืช ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรด โรงงาน ลำไย เงาะ ทุเรียน มังคุด มะพร้าว และกาแฟ ทุเรียนเป็นพืชหนึ่งที่ได้ประกาศเขตความเหมาะสมไปแล้ว เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2556 ซึ่งพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับการปลูกทุเรียน มีทั้งหมด 18 จังหวัด 110 อำเภอ 497 ตำบล ส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกและภาคใต้ โดยจังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับการปลูกทุเรียน คือพื้นที่อำเภอกันทรลักษ์ ใน 6 ตำบล คือ ตำบลจานใหญ่ ขำ ทรายขาว พงษ์ใหญ่ ภูเงิน และตำบลหนองหญ้าลาด

ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการผลิตทุเรียนของจังหวัดศรีสะเกษนั้น จะต้องนำนโยบาย Zoning มาเป็นหลักในการกำหนดพื้นที่หรือชี้เป้าพื้นที่ให้ชัดเจน ว่ามีพื้นที่ใดบ้างที่จะส่งเสริมการผลิตทุเรียนเพื่อการส่งออกไปจีน พื้นที่นั้นอยู่ตรงไหน มีขอบเขตและจำนวนพื้นที่เท่าไร มีเกษตรกรกี่ครัวเรือน เป็นต้น

ภาคผนวก จ

นโยบายการส่งเสริมการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่

พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่ ดังนี้ “วันนี้เราต้องใช้เทคโนโลยี ปัญหาก็คือว่าเกษตรกรไม่มีความสามารถเพียงพอ เป็นแปลงนาขนาดเล็ก ก็ต้องรวมแปลงนาให้ใหญ่ขึ้น ความหมายคือนำทุกแปลงมารวมกัน ก็เป็นของใครของมันเหมือนเดิม เพียงแต่ใหญ่ขึ้น จะได้มีอำนาจในการต่อรองกัน”

นายปิณฑุพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีแนวความคิดการปรับโครงสร้างการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่ ดังนี้ “คือฟาร์มใหญ่ที่ประกอบด้วยเกษตรกรรายย่อย จะมี “ผู้จัดการ” มีอาชีพช่วยบริหารทำนองเดียวกับฟาร์มใหญ่ๆ ของบริษัทและองค์กรอื่นๆ แต่เกษตรกรจะไม่เสียเสรีภาพในการเป็นเจ้าของที่ดิน การเลือกใช้ปัจจัยการผลิต การตัดสินใจร่วมกันในการผลิต การตัดสินใจร่วมกันในการใช้เทคโนโลยี ประหยัดและลดต้นทุน ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตได้จนสามารถยืนหยัด อยู่ร่วมกันในโลกที่เปลี่ยนแปลงได้โดยมี “ผู้จัดการ” เป็นเครื่องมือที่สำคัญ”

นโยบายการส่งเสริมการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่ คือการส่งเสริมให้เกษตรกรรวมพื้นที่การผลิตสินค้าเกษตรชนิดใดชนิดหนึ่ง ในพื้นที่บริเวณเดียวกันที่มีขนาดใหญ่พอที่จะทำให้เกิด ขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ (Economy of Scale) เพื่อให้เกษตรกรมีอำนาจการต่อรองตลอดกระบวนการผลิต (Production Process) และห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ได้แก่ การจัดการปัจจัยการผลิต เทคโนโลยี การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการผลิต การแปรรูปเบื้องต้น และการตลาด โดยมี “ผู้จัดการ” ซึ่งต้องทำงานผูกพันกับเกษตรกร ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการให้เกิดการ รวมกันผลิตและบูรณาการทุกหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกระทรวงอื่น ที่เกี่ยวข้องในการระดมสรรพกำลังเข้าไปดำเนินการในพื้นที่ “แปลงใหญ่” ร่วมกัน เพื่อให้เกิดผล การพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมในแปลงที่กำหนด

แนวทางการดำเนินงานการส่งเสริมการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่ของกรมส่งเสริมการเกษตรมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) การคัดเลือกพื้นที่แปลงใหญ่ต้องสอดคล้องและสัมพันธ์กับพื้นที่โซนนิ่ง เป็นชนิดพืช ที่สำคัญในพื้นที่ ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล พื้นที่-คน-สินค้า ตามระบบส่งเสริมการเกษตรรูปแบบ MRCF มีการวิเคราะห์ปัญหาการผลิต การตลาด ความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ และสามารถกำหนดประเด็นการส่งเสริมเน้นหนัก (Impact Point) ที่สอดคล้องกับพื้นที่ได้

2) มีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอยู่ในพื้นที่ที่จะช่วยสนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยีและบูรณาการงานจากทุกหน่วยงาน

3) เป็นแปลงที่สามารถรวมกันผลิตเป็นแปลงใหญ่ได้ขนาด 300 – 5,000 ไร่ ขึ้นกับชนิดพืชและความพร้อมของพื้นที่ เกษตรกร และการตลาด

4) มีผู้จัดการทำหน้าที่บริหารจัดการพื้นที่แปลงใหญ่ในทุกๆ ด้านอย่างเบ็ดเสร็จ มีอำนาจในการประสานเชื่อมโยงเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่างๆ ให้เข้ามาทำงานร่วมกัน เป็นผู้รู้จักพื้นที่ และ

เกษตรกรเป็นอย่างดี เข้าใจปัญหาและความต้องการของเกษตรกร มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการการผลิตและเชื่อมโยงการตลาดได้ดี

5) มีการบูรณาการโครงการ กิจกรรมจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการร่วมกันในพื้นที่แปลงใหญ่

6) ให้คณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด ที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน เป็นผู้อนุมัติพื้นที่ส่งเสริมการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่และแต่งตั้งผู้จัดการ และเป็นผู้บูรณาการและขับเคลื่อนงานโครงการของทุกหน่วยงานไปดำเนินการในพื้นที่แปลงใหญ่

7) องค์กรประกอบของการส่งเสริมการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่ ประกอบด้วย ผู้จัดการ พื้นที่แปลงใหญ่ กลุ่มเกษตรกร และการบริหารจัดการแปลง

กรมส่งเสริมการเกษตรมีการคัดเลือกพื้นที่แปลงใหญ่ไว้จำนวน 219 แปลง กระจายอยู่ในทุกจังหวัดทั่วประเทศ โดยพิจารณาคัดเลือกจากพื้นที่ 882 จุด ที่เป็นพื้นที่นำร่องระบบ MRCF และมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และเป็นจุดที่มีศักยภาพที่จะต่อยอดไปสู่การเป็นแปลงใหญ่ได้ ซึ่งกระบวนการในการพัฒนาแปลงใหญ่นี้ อยู่ในขั้นตอนที่กำลังดำเนินการในพื้นที่แปลงใหญ่ในจังหวัดศรีสะเกษที่กรมส่งเสริมการเกษตรคัดเลือกไว้มี 4 แปลง เป็นแปลงใหญ่ข้าว 3 แปลง และทุเรียน 1 แปลง แปลงใหญ่ทุเรียนอยู่ที่หมู่ 7 ตำบลตระการ อำเภอกันทรลักษ์ ซึ่งเป็นจุดเดียวกับศูนย์เรียนรู้เรื่องทุเรียน มีเกษตรกรอำเภอกันทรลักษ์เป็นผู้จัดการ พื้นที่ที่รวมเป็นแปลงใหญ่ประมาณ 1,200 ไร่ อยู่นอกเขตชลประทาน เกษตรกรที่เข้าร่วมทำแปลงใหญ่จำนวน 101 ราย ประเด็นส่งเสริมเน้นหนักคือ การผลิตทุเรียนคุณภาพดีตามมาตรฐาน GAP และเทคนิค การผสมเกสร ทุเรียนและการตัดแต่งผล

จากการศึกษานโยบายการส่งเสริมการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่ตามที่กล่าวมานี้ ทำให้เห็นได้ว่า การกำหนดพื้นที่การผลิตทุเรียนศรีสะเกษเพื่อส่งออกไปยังประเทศจีนจำเป็นต้องยึดหลักการและวิธีดำเนินการตามนโยบาย “แปลงใหญ่” เป็นสำคัญ

ภาคผนวก ฉ กระบวนการทำงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่

กรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ โดยใช้วิธีการทำงานรูปแบบ MRCF System ซึ่ง พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ ดังนี้ “ต้องมีระบบส่งเสริมการเกษตรมิติใหม่ ทั้งพืช ปศุสัตว์ ประมง หรือจะหาอาชีพเสริมอะไรก็แล้วแต่ ก็ได้แก่การนำ MRCF System มาใช้ ได้แก่ M-Mapping คือเรียกว่า “ระบบแผนที่และฐานข้อมูล” ในการบริหารจัดการพื้นที่ทั่วประเทศ รวมทั้ง R-Remote Sensing คือ “การเข้าถึงข้อมูลจากระยะไกล” ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างบุคลากรภาครัฐกับเกษตรกร และ C-Community Participation “การมีส่วนร่วมของชุมชน” ด้วยการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ จำนวน 882 ศูนย์ เป็นของชุมชนเอง มีนักส่งเสริมการเกษตรเข้าไปจัดกระบวนการเรียนรู้ มีเกษตรกรต้นแบบ มีสินค้าจริง มีแปลงสาธิต และ F-Specific Field Service “มีจุดเน้นเฉพาะ” ไม่ไร้ทิศทาง สร้าง OTOP ให้เข้มแข็ง ก็ต้องเลือกกันมาว่าจะทำอะไร ทำแล้วขายได้ ทำแล้วมีลูกค้า ถ้าทำแล้วไม่มีลูกค้า ก็เปล่าประโยชน์ เสียเวลา”

แนวทางการบริหารจัดการงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ โดยใช้วิธีการทำงานรูปแบบ MRCF System มีสาระสำคัญ ดังนี้

- 1) ยึดพื้นที่เป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่ดำเนินการ และเป้าหมายการพัฒนาให้ชัดเจน วัดผลสำเร็จได้
- 2) มองภาพของ “พื้นที่-คน-สินค้า” เข้าด้วยกัน ทั้งในเชิง Agenda-Based, Function-Based และ Area-Based ตอบนโยบายทุกระดับ และเชื่อมโยงตลาด
- 3) เป้าหมายหลักคือ (1) พัฒนาการผลิต โดยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและปรับเปลี่ยนการผลิต และ (2) พัฒนาเกษตรกร องค์กรเกษตรกร วิชากิจชุมชน
- 4) นักส่งเสริมการเกษตรเป็นแกนหลักในการประสานผู้เกี่ยวข้องมาร่วมกันทำงานโดยได้รับประโยชน์ร่วมกัน (Win-Win)
- 5) วิธีการทำงานรูปแบบ MRCF system คือ ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเตรียมเข้าทำงานในพื้นที่โดยเน้นการใช้ข้อมูลแผนที่ (Mapping) ประสานและให้บริการเกษตรกรด้วยวิธีการติดต่อสื่อสารและเข้าถึงข้อมูลจากระยะไกล (Remote Sensing) ใช้วิธีการจัดเวทีชุมชนในการทำงาน และร่วมดำเนินการกับเกษตรกร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแบบมีส่วนร่วม (Community Participation) โดยร่วมกับเครือข่ายต่างๆ เช่น ศบกด. อกม. ศจช. ฯลฯ และเข้าทำงานในพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจง (Specific Field Service) โดยมีเป้าหมายและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ตรงจุดและยั่งยืน

จากผลการศึกษาระบบการทำงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ของกรมส่งเสริมการเกษตร สรุปได้ว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องเข้าทำงานในพื้นที่อย่างมีเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง ทั้งในเชิงขอบเขตพื้นที่ เกษตรกรที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย และประเด็นการพัฒนานั้นหนัก (Impact Point) ปฏิบัติงานบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และเป็นปัจจุบัน ทั้งในส่วนของข้อมูลพื้นที่ ข้อมูลเกษตรกร และข้อมูลสินค้าโดยมองภาพของข้อมูลทั้ง 3 ส่วนนี้ให้เป็นภาพรวมเดียวกัน และใช้

เครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่ในการเข้าถึงเกษตรกร และเกษตรกรเข้าถึงเจ้าหน้าที่และองค์ความรู้ โดยมุ่งเน้นให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการพัฒนา คือร่วมคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และร่วมดำเนินการ

เครื่องมือในการทำงานส่งเสริมการเกษตรที่สำคัญอีกเครื่องมือหนึ่งคือ “ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร” ซึ่ง พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “จากนโยบาย คสช. ที่ต้องการให้เกษตรกรแต่ละพื้นที่มีแหล่งเรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ในระดับชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของเกษตรกร อำเภอละ 1 ศูนย์ รวมทั้งสิ้น 882 ศูนย์ ซึ่งแต่ละศูนย์ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศนั้น จะมีความแตกต่างกันทั้งด้านดิน น้ำ ภูมิอากาศ ทำให้แต่ละศูนย์สามารถสนับสนุนเกษตรกรให้ปลูกพืชต่างชนิดกันได้ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ เช่น อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา”

แนวทางการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร มีสาระสำคัญ ดังนี้

- 1) เป็นศูนย์เรียนรู้ของเกษตรกร ไม่ใช่ศูนย์ของทางราชการ
- 2) เน้นการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ และการนำไปประยุกต์ใช้ ในสภาพไร่นาและสวนของเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียง
- 3) พื้นที่ดำเนินการต้องผ่านการวิเคราะห์ พื้นที่-คน-สินค้า รวมทั้งข้อมูลศักยภาพพื้นที่ตามหลักโซนนิ่ง และกำหนดประเด็นการส่งเสริมเน้นหนักที่เฉพาะเจาะจงและสอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่
- 4) เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่เหมาะสม ในประเด็นการเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต การพัฒนาคุณภาพ และการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่ ไม่เหมาะสม โดยประเด็นการเรียนรู้ในศูนย์ต้องสอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูล Zoning และความต้องการของเกษตรกร
- 5) องค์ความรู้ในศูนย์ มีทั้งเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เจ้าหน้าที่แนะนำส่งเสริม และภูมิปัญญาของเกษตรกรที่เหมาะสมกับพื้นที่
- 6) ศูนย์เรียนรู้ต้องเป็นแกนนำในการพัฒนาให้เกิดการรวมกันผลิตตามนโยบายแปลงใหญ่
- 7) องค์ประกอบของศูนย์เรียนรู้ ประกอบด้วย แปลงเรียนรู้ เกษตรกรต้นแบบหรือเจ้าของแปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ และฐานการเรียนรู้

กรมส่งเสริมการเกษตรได้พัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ จำนวน 882 ศูนย์ ในทุกอำเภอทั่วประเทศตามชนิดสินค้าหลักของพื้นที่ เพื่อให้เป็นจุดเป้าหมายหลักในการพัฒนาอย่างเฉพาะเจาะจง และเป็น การผสมผสานและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่กับภูมิปัญญาของเกษตรกรเข้าด้วยกัน อย่างเหมาะสมกับพื้นที่นั้นๆ ซึ่งเกษตรกรใกล้เคียงที่มีสภาพแวดล้อมคล้ายคลึงกัน มีแนวคิดและวิถีชีวิตทำนองเดียวกัน สามารถเข้ามาเรียนรู้ในศูนย์เหล่านี้ได้ตลอดเวลา โดยมีเกษตรกรเจ้าของศูนย์เรียนรู้เป็นต้นแบบและเป็นแกนนำในการพัฒนาในพื้นที่และชุมชน บนแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา คือ “เกษตรกรสอนเกษตรกร” อันจะทำให้เกิดการยอมรับและเกิดความยั่งยืนในการพัฒนาต่อไป

ศูนย์เรียนรู้ในจังหวัดศรีสะเกษมี 22 ศูนย์ เป็นศูนย์ที่มีทุเรียนเป็นสินค้าหลักจำนวน 1 ศูนย์ คือศูนย์เรียนรู้ที่หมู่ 7 ตำบลตระการ อำเภอกันทรลักษ์ ซึ่งจากการเข้าไปศึกษาดูงานที่ศูนย์ดังกล่าวพบว่า

1) เกษตรกรเจ้าของศูนย์เรียนรู้เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ เป็นผู้ปลูกทุเรียนกลุ่มแรกๆ ในจังหวัดศรีสะเกษ เป็นสวนที่ผลิตส่งออกไปจีนเป็นส่วนใหญ่ มีองค์ความรู้ทั้งเทคโนโลยีสมัยใหม่และภูมิปัญญาที่หลากหลายพร้อมที่จะเป็นต้นแบบและถ่ายทอดให้เกษตรกรรายอื่นได้ เป็นผู้ มีจิตอาสาและได้รับการยอมรับในชุมชนพร้อมที่จะเป็นแกนนำในการพัฒนาท้องถิ่น มีฐานะทาง เศรษฐกิจและศักยภาพพร้อมที่จะทำงานเพื่อสังคมโดยครอบครัวไม่เดือดร้อน

2) แปลงเรียนรู้ มีพื้นที่ปลูกทุเรียนในขนาดใหญ่พอที่จะใช้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติได้ มี บริเวณกว้างขวาง มีสถานที่และเครื่องมืออุปกรณ์พร้อมที่จะใช้ในการจัดฝึกอบรม

3) ฐานการเรียนรู้ ยังไม่พร้อมมากนัก เป็นลักษณะการจัดฐานเรียนรู้ในแต่ละครั้งที่มี เกษตรกรเข้ามาศึกษาดูงาน ซึ่งต้องพัฒนาให้เป็นฐานการเรียนรู้ที่ค่อนข้างถาวร มีองค์ความรู้และ ตัวอย่างของจริงประกอบอยู่อย่างชัดเจน พร้อมทั้งจะให้เกษตรกรเข้ามาเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

4) หลักสูตรการเรียนรู้ ยังไม่มีความชัดเจนมากนัก ไม่มีหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นมาตรฐาน รวมทั้งไม่มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ในแต่ละช่วงเวลา

ศูนย์เรียนรู้ดังกล่าวนี้จะต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมให้มีความสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะให้บริการ และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และเกิดประโยชน์กับเกษตรกรในพื้นที่อย่างแท้จริง

ในเรื่องของกระบวนการทำงานส่งเสริมการเกษตรสรุปได้ว่า มีเครื่องมือในการทำงาน ส่งเสริมการเกษตรที่สำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ MRCF System ซึ่งเป็นวิธีการที่จะทำให้เจ้าหน้าที่มีขีด ความสามารถและมีข้อมูลที่จะเข้าทำงานกับเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเป็นเครื่องมือของการพัฒนาเกษตรกรโดยเกษตรกรด้วยตนเอง และการที่มีกรณีตัวอย่างของจริงให้เรียนรู้ นั้น จะทำให้เกษตรกรเกิดการยอมรับและนำไปปฏิบัติตาม ได้ดีขึ้นและเปลี่ยนแปลงเร็วขึ้น และที่สำคัญศูนย์เรียนรู้จะมีสภาพเหมือนไข่แดงที่เป็นศูนย์กลางของ การพัฒนาในพื้นที่ ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนในพื้นที่ เนื่องจากการพัฒนาจากภายใน และเป็นความเข้มแข็งจากภายใน คือ “ระเบิดจากข้างใน” ทั้ง MRCF System และศูนย์เรียนรู้การ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรจะต้องนำมาใช้เป็นหลักในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการ ผลิตทุเรียนศรีสะเกษเพื่อส่งออกไปยังประเทศจีนต่อไป

ภาคผนวก ข

กระบวนการผลิตและมาตรฐานสินค้าเกษตร

ทิศทางการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรคือ จะต้องผลิตตามคำแนะนำเกษตรดีที่เหมาะสม (Good Agricultural Practice : GAP) และผลผลิตหรือสินค้าเกษตรนั้นจะต้องได้มาตรฐานสินค้าเกษตร (Thai Agricultural Standard) และถ้าเป็นสินค้าส่งออกก็ต้องเป็นไปตามกฎระเบียบมาตรฐานสินค้านำเข้าของประเทศนั้นๆ ด้วย

1. คำแนะนำเกษตรดีที่เหมาะสม หรือ GAP เป็นคำแนะนำในกระบวนการผลิตและเทคโนโลยีวิธีการผลิตสินค้าเกษตรอย่างถูกต้องและเหมาะสม ให้มีคุณภาพมาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด โดยเฉพาะตลาดต่างประเทศ เพื่อไม่ให้มีปัญหาด้านสุขอนามัยพืชที่บางประเทศใช้เป็นข้อกีดกันทางการค้าได้ และเนื้อหาของ GAP นี้ สามารถประยุกต์ใช้เป็นระบบการจัดการคุณภาพสินค้าเกษตรในระดับไร่นาหรือสวนต่อไป

กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ออกคำแนะนำเกษตรดีที่เหมาะสม ลำดับที่ 23 สำหรับทุเรียน หรือ GAP ทุเรียน โดยมีสาระสำคัญประกอบด้วย

- 1) แหล่งปลูก ได้แก่ สภาพพื้นที่ ลักษณะดิน สภาพภูมิอากาศ แหล่งน้ำ
- 2) พันธุ์ ได้แก่ การเลือกพันธุ์ พันธุ์ที่นิยม
- 3) การปลูก ได้แก่ การเตรียมพื้นที่ วิธีการปลูก การดูแลรักษา
- 4) ศัตรูของทุเรียน ได้แก่ โรคที่สำคัญ แมลงและไรศัตรูที่สำคัญ วัชพืช
- 5) คำแนะนำการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้องและเหมาะสม ได้แก่ การใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช การพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช
- 6) สุขลักษณะและความสะอาด ได้แก่ บริเวณสวน เครื่องมืออุปกรณ์ การเก็บสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมี
- 7) การบันทึกข้อมูล เพื่อให้สามารถตรวจสอบวิธีการผลิต และติดตามประวัติของผลผลิตที่นำออกจำหน่าย
- 8) แผนผลิตทุเรียนคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตามมาตรฐานทุเรียนของประเทศไทย ในปริมาณไม่น้อยกว่า 75 เปอร์เซ็นต์ และเป็นวิธีการผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุน โดยมีขั้นตอนการจัดการเพื่อผลิตทุเรียนคุณภาพ 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การเตรียมต้นให้พร้อม สำหรับการออกดอก (2) การชักนำให้ต้นทุเรียนออกดอก (3) การส่งเสริมให้ต้นทุเรียนติดผลมาก (4) การส่งเสริมให้มีการพัฒนาการของผล และ (5) การป้องกันความเสียหายที่จะเกิดกับผลผลิต

2. มาตรฐานสินค้าเกษตร กำหนดขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมและส่งเสริมสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อความปลอดภัยและคุ้มครองผู้บริโภค ป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดแก่เกษตรกรหรือกิจการการค้าสินค้าเกษตรหรือเศรษฐกิจของประเทศ และเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ออกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : ทุเรียน ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2556 ตามมาตรฐานเลขที่

มกษ. 3-2556 ซึ่ง Codex โดยคณะกรรมการโคเด็กซ์สาขาผักและผลไม้สด (Codex Committee on Fresh Fruits and Vegetables: CCFFV) ได้รับรองมาตรฐานทุเรียนของไทยให้เป็นมาตรฐานระหว่างประเทศ สำหรับมาตรฐานทุเรียนของไทยมีสาระสำคัญ ดังนี้

- 1) ขอบข่าย
- 2) นิยาม
- 3) คุณภาพ ได้แก่ ข้อกำหนดขั้นต่ำ การแบ่งชั้นคุณภาพ
- 4) ขนาด ได้แก่ น้ำหนักต่อผล รหัสขนาด
- 5) เกณฑ์ความคลาดเคลื่อน ได้แก่ เรื่องคุณภาพ เรื่องขนาด
- 6) การบรรจุ ได้แก่ ภาชนะบรรจุ ความสม่ำเสมอ
- 7) ฉลากและเครื่องหมาย ได้แก่ ผลผลิตที่จำหน่ายโดยตรงต่อผู้บริโภค ผลผลิตที่ไม่ได้

จำหน่ายโดยตรงต่อผู้บริโภค เครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร

- 8) สารปนเปื้อน ได้แก่ ชนิดและปริมาณสารปนเปื้อน
- 9) สารพิษตกค้าง ได้แก่ ชนิดและปริมาณสารพิษตกค้าง
- 10) สุขลักษณะ ได้แก่ กระบวนการผลิตที่ถูกสุขลักษณะ
- 11) วิธีวิเคราะห์และชักตัวอย่าง ได้แก่ วิธีวิเคราะห์ วิธีชักตัวอย่าง

3. กฎระเบียบมาตรฐานสินค้านำเข้าของจีน โดยทั่วไปกฎระเบียบการนำเข้าจะมุ่งเน้นควบคุมด้านมาตรฐานสินค้า ความปลอดภัย และสุขอนามัยของสินค้าเป็นหลัก โดยข้อกำหนด บางรายการเกี่ยวข้องตั้งแต่กระบวนการผลิตและการจัดเตรียมสินค้า กฎระเบียบและมาตรการการนำเข้าของจีนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จำเป็นที่จะต้องตรวจสอบข้อมูลอยู่เป็นประจำ

ข้อกำหนดมาตรการการนำเข้าตลอดจนมาตรฐานสินค้านำเข้าของหน่วยงานจีนที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าทุเรียน เช่น

- 1) มาตรการสุขอนามัยพืช
- 2) มาตรการความปลอดภัยด้านอาหาร
- 3) ข้อกำหนดการจัดการติดฉลากอาหารนำเข้า-ส่งออก
- 4) มาตรฐานการควบคุมผลิตภัณฑ์ที่มีการตัดต่อพันธุกรรม GMOs
- 5) การกำหนดปริมาณสารตกค้างสูงสุด

การพัฒนาการผลิตทุเรียนเพื่อการส่งออก จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมให้เกษตรกรทำการผลิตทุเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานและมาตรการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรฐาน GAP ซึ่งถือเป็น “ต้นน้ำ” ของกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรและอยู่ภายใต้การดำเนินการของเกษตรกรโดยตรง นับเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้ได้ผลผลิตทุเรียนที่มีคุณภาพในระดับที่สามารถส่งออกได้

ภาคผนวก ช
การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและกำหนดกลยุทธ์

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม โดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis

<p>1) จุดแข็ง</p> <p>1.1) มีพื้นที่ที่จะขยายการปลูกเพิ่มได้อีกมาก</p> <p>1.2) เป็นพื้นที่เฉพาะที่แยกจากแหล่งปลูกสำคัญ ทำให้ควบคุมการผลิตได้ง่าย ทั้งในส่วนของ ศัตรูพืช และการบริหารจัดการ รวมถึงการ ควบคุมคุณภาพ</p> <p>1.3) เป็นแหล่งผลิตและส่งออกทุเรียนไปจีนอยู่ ก่อนแล้ว</p> <p>1.4) มีองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่เหมาะสมและ ประยุกต์ใช้ในพื้นที่</p> <p>1.5) ผลผลิตสูง ต้นทุนต่ำ คุณภาพดี</p>	<p>2) จุดอ่อน</p> <p>2.1) เกษตรกรที่จะส่งเสริมให้ปลูกใหม่มีความรู้ และประสบการณ์เรื่องทุเรียนน้อย</p> <p>2.2) เป็นเกษตรกรรายย่อย แต่ละรายมีพื้นที่ปลูก ไม่มาก ทำให้ยากในการควบคุมมาตรฐาน การผลิตและคุณภาพผลผลิต</p> <p>2.3) กลุ่มผู้ปลูกทุเรียนมีลักษณะเป็นกลุ่มผู้ผลิต ทางการเกษตร ยังไม่ได้พัฒนาถึงระดับกลุ่ม ผู้จำหน่ายหรือผู้ประกอบการเชิงธุรกิจ</p>
<p>3) โอกาส</p> <p>3.1) โอกาสทางการตลาดมีสูง ตลาดจีนยังรองรับ ผลผลิตได้อีกมาก</p> <p>3.2) สภาพภูมิศาสตร์ทำให้มีทางเลือกในเรื่อง เส้นทางการขนส่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เส้นทางทางบก</p> <p>3.3) ในพื้นที่ที่จะขยายการปลูกเพิ่ม มีโอกาสที่จะ ส่งเสริมให้ปลูกพันธุ์ใหม่ๆ ได้ง่ายกว่าใน พื้นที่ที่ปลูกอยู่เดิมซึ่งจะต้องโค่นทุเรียนเก่า ทิ้งก่อน</p> <p>3.4) มีเทคโนโลยีการผลิตทุเรียนที่สามารถทำให้ ผลผลิตออกก่อน ออกล่า หรือออกนอกฤดูได้</p> <p>3.5) เกษตรกรลดความนิยมในการปลูกยางพารา ลง ทำให้มีโอกาที่จะปรับเปลี่ยนเป็นการ ปลูกทุเรียนได้มากขึ้น</p>	<p>4) อุปสรรค</p> <p>4.1) มีกรณีการแอบอ้างทุเรียนจากที่อื่นว่าเป็น ทุเรียนศรีสะเกษ</p> <p>4.2) การขยายพื้นที่ปลูกทุเรียนต้องคำนึงถึงแหล่ง น้ำที่จะใช้ด้วย เพราะเป็นปัจจัยสำคัญในการ บริหารจัดการการผลิตทุเรียนคุณภาพ</p> <p>4.3) หลักเกณฑ์ มาตรฐาน และเงื่อนไขการ ส่งออกและนำเข้าทุเรียนมีการปรับเปลี่ยน อยู่เสมอ ต้องศึกษาและติดตามอย่างใกล้ชิด</p>

2. การกำหนดกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา

2.1 กลยุทธ์ที่ใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมเชิงบวก

สภาพแวดล้อมเชิงบวก		กลยุทธ์ที่เลือกใช้
จุดแข็ง	โอกาส	
<p>1.1) มีพื้นที่ที่จะขยายการปลูกเพิ่มได้อีกมาก</p> <p>1.3) เป็นแหล่งผลิตและส่งออกทุเรียนไปจีนอยู่ก่อนแล้ว</p> <p>1.5) ผลผลิตสูง ต้นทุนต่ำ คุณภาพดี</p>	<p>3.1) โอกาสทางการตลาดมีสูง ตลาดจีนยังรองรับผลผลิตได้อีกมาก</p> <p>3.2) สภาพภูมิศาสตร์ทำให้มีทางเลือกในเรื่องเส้นทางการขนส่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเส้นทางทางบก</p> <p>3.5) เกษตรกรลดความนิยมในการปลูกยางพาราหลง ทำให้มีโอกาสที่จะปรับเปลี่ยนเป็นการปลูกทุเรียนได้มากขึ้น</p>	<p>- เพิ่มปริมาณการผลิต โดยขยายพื้นที่ปลูก (Zoning และแปลงใหญ่)</p> <p>- เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและพัฒนาคุณภาพผลผลิต</p>
<p>1.2) เป็นพื้นที่เฉพาะที่แยกจากแหล่งปลูกสำคัญ ทำให้ควบคุมการผลิตได้ง่าย ทั้งในส่วนของศัตรูพืช และการบริหารจัดการ รวมถึงการควบคุมคุณภาพ</p>	<p>3.3) ในพื้นที่ที่จะขยายการปลูกเพิ่ม มีโอกาสที่จะส่งเสริมให้ปลูกพันธุ์ใหม่ๆ ได้ง่ายกว่าในพื้นที่ที่ปลูกอยู่เดิมซึ่งจะต้องโค่นทุเรียนเก่าทิ้งก่อน</p>	<p>- พัฒนากลุ่ม/องค์กรเกษตรกรให้เข้มแข็งและมีขีดความสามารถในการผลิตและบริหารจัดการทุกขั้นตอน</p>
<p>1.4) มีองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่เหมาะสมและประยุกต์ใช้ในพื้นที่</p>	<p>3.4) มีเทคโนโลยีการผลิตทุเรียนที่สามารถทำให้ผลผลิตออกก่อน ออกล่า หรือออกนอกฤดูได้</p>	<p>- ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการใช้กรณีตัวอย่างหรือต้นแบบในการเรียนรู้ (ศูนย์เรียนรู้)</p>

2.2 กลยุทธ์ที่รองรับสภาพแวดล้อมเชิงลบ

สภาพแวดล้อมเชิงลบ		กลยุทธ์ที่เลือกใช้
จุดอ่อน	อุปสรรค	
<p>2.2) เป็นเกษตรกรรายย่อย แต่ละรายมีพื้นที่ปลูกไม่มาก ทำให้ยากในการควบคุมมาตรฐานการผลิตและคุณภาพผลผลิต</p> <p>2.3) กลุ่มผู้ปลูกทุเรียนมีลักษณะเป็นกลุ่มผู้ผลิตทางการเกษตร ยังไม่ได้พัฒนาถึงระดับกลุ่มผู้จำหน่ายหรือผู้ประกอบการเชิงธุรกิจ</p>	<p>4.1) มีกรณีการแอบอ้างทุเรียนจากที่อื่นว่าเป็นทุเรียน ศรีสะเกษ</p> <p>4.3) หลักเกณฑ์ มาตรฐาน และเงื่อนไขการส่งออกและนำเข้าทุเรียนมีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ ต้องศึกษาและติดตามอย่างใกล้ชิด</p>	<p>- พัฒนากลุ่ม/องค์กรเกษตรกรให้เข้มแข็งและมีขีดความสามารถในการผลิตและบริหารจัดการทุกขั้นตอน</p>
<p>2.1) เกษตรกรที่จะส่งเสริมให้ปลูกใหม่มีความรู้และประสบการณ์เรื่องทุเรียนน้อย</p>	<p>4.2) การขยายพื้นที่ปลูกทุเรียนต้องคำนึงถึงแหล่งน้ำที่จะใช้ด้วย เพราะเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการการผลิตทุเรียนคุณภาพ</p>	<p>- ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการใช้กรณีตัวอย่างหรือต้นแบบในการเรียนรู้ (ศูนย์เรียนรู้)</p>

2.3 กลยุทธ์ที่เกื้อกูลกันระหว่างสภาพแวดล้อมเชิงบวกกับเชิงลบ

สภาพแวดล้อม		กลยุทธ์ที่เลือกใช้
เชิงลบ	เชิงบวก	
4.2) การขยายพื้นที่ปลูกทุเรียน ต้องคำนึงถึงแหล่งน้ำที่จะใช้ด้วย เพราะเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการการผลิตทุเรียนคุณภาพ	1.1) มีพื้นที่ที่จะขยายการปลูกเพิ่มได้อีกมาก	- เพิ่มปริมาณการผลิต โดยขยายพื้นที่ปลูก (Zoning และแปลงใหญ่)
2.2) เป็นเกษตรกรรายย่อย แต่ละรายมีพื้นที่ปลูกไม่มาก ทำให้ยากในการควบคุมมาตรฐานการผลิตและคุณภาพผลผลิต	1.2) เป็นพื้นที่เฉพาะที่แยกจากแหล่งปลูกสำคัญ ทำให้ควบคุมการผลิตได้ง่าย ทั้งในส่วนของศัตรูพืช และการบริหารจัดการ รวมถึงการควบคุมคุณภาพ	- พัฒนากลุ่ม/องค์กรเกษตรกรให้เข้มแข็งและมีขีดความสามารถในการผลิตและบริหารจัดการทุกขั้นตอน
2.1) เกษตรกรที่จะส่งเสริมให้ปลูกใหม่มีความรู้และประสบการณ์เรื่องทุเรียนน้อย	1.4) มีองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่เหมาะสมและประยุกต์ใช้ในพื้นที่ 3.3) ในพื้นที่ที่จะขยายการปลูกเพิ่ม มีโอกาสที่จะส่งเสริมให้ปลูกพันธุ์ใหม่ๆ ได้ง่ายกว่าในพื้นที่ที่ปลูกอยู่เดิมซึ่งจะต้องโค่นทุเรียนเก่าทิ้งก่อน 3.4) มีเทคโนโลยีการผลิตทุเรียนที่สามารถทำให้ผลผลิตออกก่อนออกลำ หรือออกนอกฤดูได้	- ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการใช้กรณีตัวอย่างหรือต้นแบบในการเรียนรู้ (ศูนย์เรียนรู้)
2.3) กลุ่มผู้ปลูกทุเรียนมีลักษณะเป็นกลุ่มผู้ผลิตทางการเกษตร ยังไม่ได้พัฒนาถึงระดับกลุ่มผู้จำหน่ายหรือผู้ประกอบการเชิงธุรกิจ	1.3) เป็นแหล่งผลิตและส่งออกทุเรียนไปจีนอยู่ก่อนแล้ว	- พัฒนากลุ่ม/องค์กรเกษตรกรให้เข้มแข็งและมีขีดความสามารถในการผลิตและบริหารจัดการทุกขั้นตอน
4.1) มีกรณีการแอบอ้างทุเรียนจากที่อื่นว่าเป็นทุเรียนศรีสะเกษ	1.2) เป็นพื้นที่เฉพาะที่แยกจากแหล่งปลูกสำคัญ ทำให้ควบคุมการผลิตได้ง่าย ทั้งในส่วนของศัตรูพืช และการบริหารจัดการ รวมถึงการควบคุมคุณภาพ	- พัฒนากลุ่ม/องค์กรเกษตรกรให้เข้มแข็งและมีขีดความสามารถในการผลิตและบริหารจัดการทุกขั้นตอน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล	นายพีรพร พร้อมเทพ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2523	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เกษตรศาสตร์) คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
พ.ศ. 2531	นิติศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2527-2538	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 3-5 ฝ่ายติดตามและประเมินผล กองแผนงาน กรมส่งเสริมการเกษตร
พ.ศ. 2538-2546	หัวหน้างานประมวลรายงาน ฝ่ายติดตามและประเมินผล กองแผนงาน กรมส่งเสริมการเกษตร
พ.ศ. 2546-2549	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 7ว กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร กรมส่งเสริมการเกษตร
พ.ศ. 2549-2557	ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงาน กลุ่มแผนงาน กองแผนงาน กรมส่งเสริมการเกษตร
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการกองแผนงาน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์